24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1998 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ # 239 (1743)

Ազգ
Azg
armenian daily

Ո՞ր երկիրը կընդունի Օջալանին

ՀՌՈՄ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Քրդական աշխատավորական կուսակցության ղեկավար Աբդուլլահ Օջալանը հավանաբար մոտ ժամանակներս կարտաքսվի դեպի նախկին խորհրդային հանրապետություններից որեւէ մեկը: Այսպիսի ենթադրություն են անում Իտալիայի արդարադատության նախարարության աղբյուրները:

Այսօր լրացավ այն ժամկետը, որն Իտալիայի արդարադատությունը հատկացրել էր Օջալանի հետագա ճակատագիրը որոշելու համար: Քաղաքական ապաստան տրամադրելու գործերի քննարկման հանձնաժողովն առայժմ եզրակացություն չի կայացրել Օջալանի դիմումի առնչությամբ, բայց ենթադրվում է, որ այն բացասական կլինի: Այդ առթիվ անցած օրվա ընթացքում բազմաթիվ փորձեր էին արվում գտնելու մի երկիր, որը կհամաձայներ ընդունել քրդական կուսակցության ղեկավարին:

Օջալանի շրջապատից տեղեկություններ են ստացվում, որ նա կգերադասեր մեկնել նախկին ԽՍՀՄ-ի հանրապետություններից որեւէ մեկը (օրինակ, Էստոնիա կամ Ուկրաինա), կամ էլ եվրոպական նախկին սոցերկիր, օրինակ՝ Չեխիա: Ներկայումս շարունակվում են ակտիվ բանակցությունները դիվանագիտական ուղիներով:

ԱՍՈՒԼԻՍ

Մոսկվան շահագրգռված է Ադրբեջանի հետ սերտ բարեկամական հարաբերությունների զարգացմամբ

ՄՈՍԿՎԱ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Մոսկվայի եւ Բաքվի հարաբերությունները ռազմավարական բնույթ են կրում, եւ «մենք շահագրգռված ենք Ադրբեջանի հետ ամենասերտ բարեկամական հարաբերությունների զարգացմամբ»: «Ռուսաստանը բաց է հենց նման գործընկերության եւ նման անկեղծ երկխոսության համար»: Այդ մասին այսօր հայտարարել է ՌԴ արտաքին գործերի նախարար Իգոր Իվանովը Ադրբեջանի արտաքին քաղաքական գերատեսչության ղեկավար Թոֆիկ Զուլֆուգարովի հետ բանակցությունների արդյունքներին նվիրված համատեղ մամլո ասուլիսում: Նա ընդգծել է, որ «Ադրբեջանի հետ հարաբերությունների զարգացումը ոչ միայն մեր երկկողմ հարաբերությունների կարեւոր տարր է, այլեւ ԱՊՀ-ի շրջանակներում հետագա ինտեգրացման, տարածաշրջանում կայունության կարեւոր բաղկացուցիչ»:

Իգոր Իվանովի խոսքերով, հանդիպմանը քննարկվել է երկկողմ հարաբերությունների հարցերի ողջ համալիրը, ինչպես նաեւ հրատապ միջազգային խնդիրներ:

Իգոր Իվանովը նշել է, որ երկկողմ հարաբերություններում տակավին մնում են հիմնախնդիրներ, «դրանցից մի քանիսը լուրջ»: Ռուսաստանն ըստ կարելվույն ակտիվորեն եւ կառուցողականորեն կօժանդակի այդ խնդիրների կարգավորմանը, որպեսզի երկկողմ հարաբերությունները դուրս բերվեն այն մակարդակ, որը համապատասխանում է մեր քաղաքական ձգտումներին, ընդգծել է նա:

Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ իրավիճակի քննարկումից հետո «մենք եկանք այն ըմբռնման, որ անհրաժեշտ է Մինսկի խմբի շրջանակներում վերսկսել բանակցությունները հակամարտության համապարփակ կարգավորման համար փոխընդունելի հիմքի շուտափույթ որոշման նպատակով»:

Իգոր Իվանովը ընդգծել է, որ «Ռուսաստանի եւ Հայաստանի ռազմական համագործակցության թեման բանակցություններում արծարծվել է որպես ավելի շատ ադրբեջանական կողմի մտահոգություն»:

«Մեր կողմից պարզաբանումներ են տրվել, որ ռազմական բնագավառում Հայաստանի հետ նշված համագործակցությունը զարգանում է առկա պայմանագրերի եւ համաձայնագրերի հիման վրա եւ ուղղված չէ Ադրբեջանի դեմ», ասել է նախարարը:

«Ես կարծում եմ, որ եթե նման մտահոգություններ են ծագում, ապա դրանք պետք է շարադրվեն, եւ մենք դրանք կառուցողականորեն պետք է քննարկենք այն նկատառումով, որ նման մտահոգությունները փարատվեն, ընդգծել է Իգոր Իվանովը: Դրանք, նշել է նախարարը, «ոչ մի դեպքում չպետք է կուտակվեն եւ բարդացնեն մթնոլորտը մյուս խնդիրների լուծման համար»:

Ասուլիսում Թոֆիկ Զուլֆուգարովը հայտնել է, թե Ադրբեջանի վարչապետից հրավեր է փոխանցել ՌԴ կառավարության նախագահ Եվգենի Պրիմակովին անունով՝ պաշտոնական այցով ժամանելու Բաքու:

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

Հայկական գնացքները կսուրան դեպի Եվրոպա

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ՏՐԱՍԵԿԱ ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի, Վրաստանի եւ Բուլղարիայի տրանսպորտային ոլորտների համագործակցության նշանակալի փաստ դարձավ դեկտեմբերի 23-ին ստորագրված եռակողմ հուշագիրը:

Բուլղարիայի տրանսպորտի նախարար Վիլհելմ Կրաուսը եւ Վրաստանի տրանսպորտի նախարար Մերաբ Ադեիշվիլին գոհունակությամբ նշեցին, որ դա կարեւոր քայլ է Եվրոպան եւ Ասիան միացնող նոր տրանսպորտային միջանցքների զարգացման տեսանկյունից: ՀՀ տրանսպորտի նախարար Երվանդ Զախարյանը կարեւորելով վերջերս բացված Փոթի-Վառնա լաստանավային երթուղում Հայաստանի մասնակցությունը, նշեց, որ համագործակցության ընդլայնումը Պարսից ծոցից Եվրոպա տրանսպորտային միջանցքների արդյունավետ օգտագործման օրինակ է:

Նա տեղեկացրեց, որ փետրվարին նախատեսվում է Բաթումի երկաթուղային լաստանավային համալիրի հզորության համալիր բացել նաեւ Փոթիում, իսկ դրանցից յուրաքանչյուրի տարեկան հզորությունը՝ 6 մլն. տոննա: Օգտվելով այդ հզորություններից, անմիջապես լաստանավերով մեր երկաթուղային վագոնները կարող են դուրս գալ Եվրոպա, ասաց Երվանդ Զախարյանը:

Կարծիք հայտնվեց, որ հուշագիրը շատ ավելի արդյունավետ կլինի, եթե դրան միանա նաեւ Իրանը: Իրանի ներկայացուցիչները հուշագրի ստորագրմանը մասնակցում էին դիտորդի կարգավիճակով:

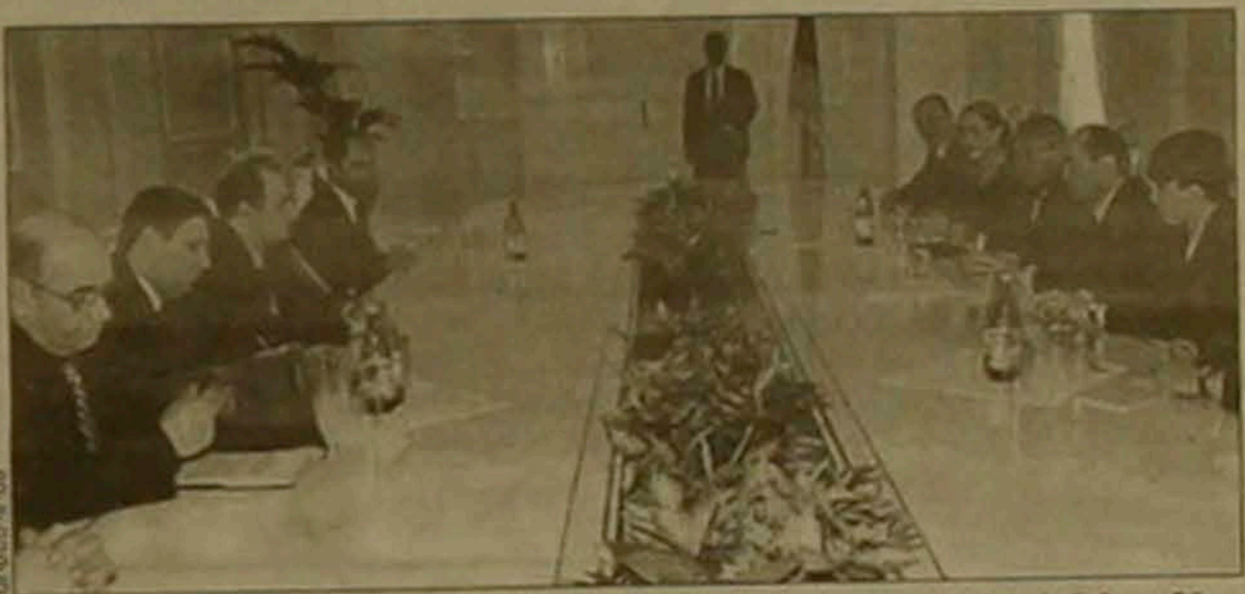

Թուրքիայի կառավարությունը ձեւավորելու է Յալիմ Էրեզը

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Թուրքիայի նախագահ Ս. Դեմիրելը որոշել է կառավարության կազմավորումը հանձնարարել արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարար, անկախ պատգամավոր Յալիմ Էրեզին:

Դեկտեմբերի 21-ին ժողովրդական ձախ կուսակցության նախագահ, 73-ամյա Էջեւիթը հայտարարել էր, որ ի զորու չէ կառավարություն ձեւավորել: Նա տեղեկացրել էր, որ խորհրդարանին է առաջարկել կոալիցիոն կառավարության 3 տարբերակ, որոնցում բացառվում էր իսլամական «Առաքինություն» կուսակցության մասնակցությունը: Սակայն տարբերակներից ոչ մեկն էլ խորհրդարանական մեծամասնությունը չի ընդունել: Բանակցությունների տապալման մեղքը Էջեւիթը բարդել է ծախակողմյան հանրապետական ժողովրդական կուսակցության ղեկավար Դենիզ Բայքալի վրա:

Ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, խորհրդարանում ամենամեծ խմբակցություն ունեցող իսլամական «Առաքինություն» կուսակցությունը հայտարարում է, որ պատրաստ է նոր կառավարություն ձեւավորել, բայց բանակը կտրականապես դեմ է իշխանությունը իսլամիստներին հանձնելու գաղափարին:

Համանախագահները ստեղծագործական որոնումների մեջ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՄՆԱՐՔ: ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահները, չնայած վերջին անհաջողություններին, կշարունակեն ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման փոխընդունելի համաձայնության որոնման ջանքերը, դեկտեմբերի 22-ին հայտարարեց ԱՄՆ պետդեպարտամենտի նախագահ Էնն Ջոնսոնը:

Այն հարցին, թե ինչպես է ԱՄՆ-ը արձագանքում Հայաստանի եւ Ռուսաստանի ուժեղացող ռազմական համագործակցությանը, Ջոնսոնը պատասխանեց. «Մենք տարածաշրջանի բոլոր երկրներին համոզում ենք, որ Կովկասում երկարատեւ անվտանգության եւ կայունության հաստատման լավագույն ուղին տարածաշրջանում հակամարտությունների քաղաքական կարգավորումն է»:

Հանրապետականի համագումարը հետաձգվեց

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության 5-րդ՝ արտահերթ համագումարը, որը նախատեսված էր անցկացնել դեկտեմբերի 25-26-ին, կկայանա 1999 թ. հունվարին: Հետաձգման պատճառը, ՀՀԿ հիմնավորմամբ, Ազգային ժողովի գերծանրաբեռնվածությունն է, արտահերթ նստաշրջանների օրակարգերում ընդգրկված կարեւոր հարցերի քննարկմանը լիարժեք նախապատրաստվելու եւ մասնակցելու անհրաժեշտությունը:

Հրայր Մարուխյանի մարմինը Երեւան կբերվի այսօր

Դեկտեմբերի 21-ին, շուրջ 5 տարի տեւած զգայազրկող հիվանդությունից հետո Աթենքում իր մահկանացուն կնքած ՀՅԴ ղեկավար եւ սփյուռքահայ կուսակցական հայտնի գործիչ Հրայր Մարուխյանի մարմինն այսօր կփոխադրվի Երեւան՝ մայրենի հողում իր հավերժական հանգիստը գտնելու: Վաղը՝ ուրբաթ, ՀՅԴ Հայաստանի կենտրոնական գրասենյակում տեղի կունենա ցավակցությունների ընդունում, իսկ մյուս օրը՝ շաբաթ, կկայանա հուղարկավորությունն ու թաղումը:

1928 թ. Իրանում ծնված Հ. Մարուխյանը շատ երիտասարդ տարիքից ընդգրկվել է ՀՅԴ շարքերում: 1963 թ. ընտրվել է ՀՅԴ Բյուրոյի կազմում, իսկ 1971-ից մինչեւ 1994 բոլոր համագումարներում ընտրվել է Բյուրոյի ներկայացուցիչ (նախագահ):

Բոլորի հիշողության մեջ դեռեւս թարմ է 1992 թ. հունիսին ՀՀ առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրամանով Հ. Մարուխյանի արտաքսումը Հայաստանից: Հ. Մարուխյանի մահը հայրենիք տեղափոխումով, փաստորեն, պատմությունն իր անհրաժեշտ շտկումներն է կատարում մարդկային գործերում:

ԵՐԵՎԱՆ

Ո՞ւմ կտրվի «Զվարթնոցի» բեռնահամալիրը

Սեփականաշնորհման մրցույթների գաղտնիքները

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնահամալիրը գտել է իր կառավարչին, համենայն դեպս, այսպես են հավաստում ՀՀ կառավարության որոշմամբ ստեղծված մրցութային հանձնաժողովի անդամները: Եվ այդ կառավարիչը ֆրանսիական Eurofoud International ընկերությունն է: Բեռնահամալիրի կարեւորությունը հայաստանյան տնտեսության զարգացման, արտահանումների խթանման, նոր շուկաների նվաճման եւ կազմակերպված ներմուծման տեսանկյունից ակնհայտ է անգամ աչքի, ուստի կառավարիչ այս ընկերությունից ակնկալիքները մեծ են, եւ ծագում է օրինաչափ հարց՝ արդյոք այս ընկերության հնարավորությունները համապատասխանո՞ւմ են բեռնափոխադրումների իրականացման միջազգային չափանիշներին:

Մրցույթը հայտարարվել է այս տարվա օգոստոսի 18-ին, եւ մրցութային հանձնաժողովը ղեկավարում է տրանսպորտի նախարար Երվանդ Զախարյանը, կազմում՝ ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի փոխնախարար Էդ. Մուրադյան, Զարգացման գործակալության տնօրեն Գագիկ Եղիազարյան, ԲԱԳՎ-ից Տիգրան Աչոյան եւ այլք: Ութ նախաորակավորում անցած ընկերությունների ուղարկվել են «Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնահամալիրի տվյալները: Խորհրդատվությունը կազմակերպել է միջազգային հայտնի ընկերություն «Արթուր Անդերսենը»:

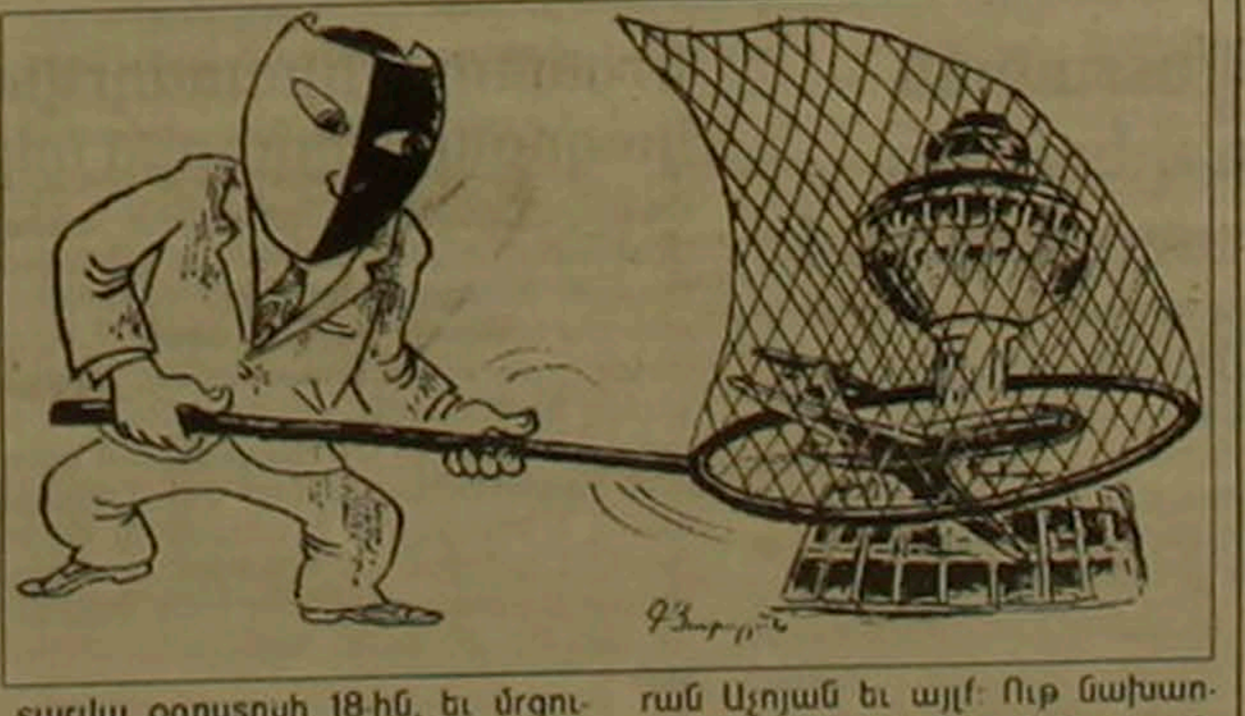

Տես ➧ էջ 3

ՔԼԻՆԹՈՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Սենատը հակված է կշտամբանքի

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՄՆ-ում ավելի ու ավելի հաճախ են Սենատին հասցեագրված կոչեր հնչում, որոնցում պահանջվում է սահմանափակվել նախագահ Քլինթոնին ուղղված կշտամբանքով՝ նրան դատական արարողակարգի ենթարկելու փոխարեն: Ժողովրդավար սենատոր Քրիստոֆեր Դոդդը հայտարարել է, որ նախագահի պաշտոնանկության համար անհրաժեշտ ձայների մեծամասնություն, միեւնույն է, Սենատում չկա, եւ որ սենատորների մեծ մասը կքվեարկի հօգուտ նախագահին հանդիմանություն հայտնելու: Հանրապետական չորս կոնգրեսականներ, որոնք քվեարկել են նախագահի պաշտոնազրկման օգտին, այժմ հայտարարել են, որ կնախընտրեին, որպեսզի Սենատը քննարկեր պաշտոնանկությունից տարբերվող պատժի հնարավորությունը:

digitised by A.R.A.R.@

Ուժեղ տնօրեն-ուժեղ դպրոցական իշխանություն «ճոճանակը» կգործի հունվարի 1-ից

Առայժմ՝ էքսպերիմենտի կարգով

Կրթության բարեփոխումների հերթական գալարը դպրոցներում կառավարման եւ ֆինանսավորման նոր կարգերի ներդրումն է, որը ցնցումներից խուսափելու նպատակով սկզբնական շրջանում (1999-ի հունվարից) կփորձարկվի 150 մարզային եւ համայնքային դպրոցներում: Մասնավորապես, դպրոցի ինքնակառավարմանը միտված կառավարման նոր ձեւի դպրոցական խորհուրդների ներդրումը նախատեսված է 57 դպրոցում, որոնց տնօրենները, «էքսպերիմենտին մասնակցող» մարզպետարանների (Երեւանի քաղաքապետարանի) կրթության բաժինների պետերը եւ համայնքների ղեկավարները երեկ հրավիրված էին խորհրդակցության դպրոցական կառավարման ապակենտրոնացման քաղաքականությանն առնչվող խնդիրների շուրջ:

Կրթության նախարար Լեւոն Մկրտչյանն անդրադարձավ ապակենտրոնացման ակունքներին ու հիմնադրույթներին: Դպրոցական համակարգի միասնական բարեփոխման ծրագիրն անհեռանկար է, եւ ապագան առավելագույն ապակենտրոնացումն է. առանձին ծրագրեր բոլոր 1430 կազմակերպական առումով ինքնուրույն դպրոցների համար, բայց հստակ կենտրոնացված համակարգով, առանց որի փորձը փորձանք կդառնա: Սա չի նշանակում, թե պետությունը լվանում է ձեռքերը: «Հստակ հայեցակարգ եւ նորմատիվային բազա, հստակ վերահսկողություն եւ արժեւորում», ահա, ըստ պրն Մկրտչյանի, նախարարության դերը ապակենտրոն կառավարման համակարգում. դպրոցը դառնում է ինքնուրույն, ինքնակառավարվող միավոր՝ պետության սահմանած «խաղի կանոնների» շրջանակում:

Դպրոցի ինքնակառավարման խնդիրը լուծվում է ուժեղ տնօրեն-ուժեղ դպրոցական իշխանություն «սքեմայով», որտեղ դպրոցական իշխանությանը (խորհրդին) վերապահվում է տնօրենին հակակշռելու առաքելությունը: Լավ գաղափարը հերթական անգամ «չփչացնելու» միջոցը (իբրեւ լավ գաղափարը «փչացնելու» օրինակ, պրն Մկրտչյանը վկայակոչեց հայոց լեզվի բուհական ընդունելության քննությունները դպրոց տեղափոխելու տխուր նախադեպը) իրավասությունների ճիշտ բաշխումն է տնօրենների եւ խորհուրդների միջեւ. տնօրենն անկախ է, սակայն խորհուրդը նրա վրա ազդելու լծակներ ունի, եւ տնօրենի յուրաքանչյուր քայլ համաձայնեցվում է խորհրդի հետ (տնօրենների մի մասը դժգոհեց. տնօրենը չի՞ դառնում խորհրդի խամաճիկը):

Հաջորդ խնդիրը դպրոցի ֆինանսավորումն է, որի լուծումը բյուջետային եւ արտաբյուջետային ֆինանսավորման զուգակցումն է. պետությունը բյուջեում յուրաքանչյուր դպրոցի համար նախատեսված առանձին տողով, մեկ աշակերտի ֆինանսավորման հաշվարկով ապահովում է դպրոցի կենսագործունեության նվազագույնը, մնացածը գոյանում է արտաբյուջետային մուտքերով (որ դարձյալ ծնողի վրա է ծանրանալու.- Լ. Պ):

Դպրոցն ազատ է մշակելու սեփական քաղաքականությունը, սակայն բյուջետային եւ արտաբյուջետային հաշիվների ելումուտքը խստորեն վերահսկվելու են: Այս պայմաններում չեն լինի կեղծ վերանորոգումներ եւ հաշվանցումներ, կենսունակ դպրոցները կբարգավաճե՞ն, թույլերը կձուլվեն ուժեղներին, ասել է թե կկայանա բնական արդյունավետացումը, հավաստեց կրթության նախարարը՝ համաձայնելով, սակայն, որ այս փուլում «ինչ-որ չափով, իհարկե, կօրինականացվեն դրամահավաքները», հասարակությունն ստիպված է ստանձնել դպրոցը պահելու պարտականությունը, ինչպես ընդունված է քաղաքակիրթ աշխարհում՝ մենք հեծանիվ չենք հնարում:

Ներկայացվեցին նաեւ հանրակրթական հաստատության օրինակելի կանոնադրությունը, դպրոցի կառավարման նոր կարգը, դպրոցական խորհրդի կանոնադրությունը, ընտրության կարգը եւ այլն: Ըստ այդմ խորհուրդները համալրվում են մանկավարժական կոլեկտիվի, ծնողների եւ վերադասի ներկայացուցիչներից՝ համապատասխանաբար 30, 30 եւ 40 տոկոս հարաբերակցությամբ, ընդ որում վերադասի ներկայացուցիչները նշանակվում են «դրսից» (դրանք կարող են լինել կրթության հարցերով զբաղվող հեղինակավոր անհատներ):

Վերջում կրթության փոխնախարար Սիդա Թոփուզյանը «հանուքով ձայնը տվեց» տարածքային կառավարման նախարար Դավիթ Զադոյանին: Պրն Զադոյանը վճռական էր եւ առաջին հերթին խնդրեց ճշտել, թե ո՞ր մարզպետարաններն են բացակայում, ասել է թե՝ անտարբեր են կրթության խնդիրների նկատմամբ: Իսկ գլխավոր խնդիրը հետեւյալն է. «Ինչպե՞ս կրթությունը հանել մեռյալ կետից»: Այդ առթիվ կրթության նախարարի հետ հազար անգամ բանավիճելուց եւ տեղ-տեղ չհամաձայնելուց հետո (պրն Զադոյանը մի հազար անգամ էլ դահլիճի հետ բանավիճելու պատրաստակամություն հայտնեց, բայց բողոքներով ու «պահանջատիրությամբ» համեմված հարցերն առաջարկեց հետաձգել ավելի հարմար պահի) տարածքային նախարարն ասաց, որ մտավախություն չունի, թե բարեփոխումների հերթական օղակը հերթական անգամ քանդելու է դպրոցը: «Ձեզանից շատ բան է կախված, եղեք ակտիվ, եղեք նախաձեռնող, մենք պատրաստ ենք հաշվի առնել բոլոր դիտողությունները: Առանց վախենալու գնանք այդ քայլին», կոչ արեց նա՝ հավաստելով, որ գործառույթների հստակ բաշխումը դպրոցների, կրթության նախարարության եւ մարզպետարանների միջեւ կբացառի «շահերի բախումը»: Մարզպետարանների կրթության բաժինները, ըստ պրն Զադոյանի, «երկդեմք» են կապող օղակ մարզերի եւ նախարարության միջեւ, եւ խնդիրներից մեկն այդ կապի ամրապնդումն է: Նախարարների լավատեսությունը, հույսով ենք, փոխանցվեց խորհրդակցության մյուս մասնակիցներին:

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԿՈՒՄԲ

«Հայք» եւ «Իրավունք» թերթերը, Հովիկ Հովեյանը, Տիգրան Լիլոյանը եւ Դմիտրի Պիսարենկոն՝ մրցանակակիր

Երեկ Արմենպրեսի մամուլի սրահում տեղի ունեցավ Երեւանի մամուլի ակումբի ամենամյա մրցանակների հանձնման արարողությունը: Ժյուրիի դեկտեմբերի 15-ի որոշմամբ ԵՄԱ 1998 թ. մրցանակները հանձնվեցին՝

- «Հայք» շաբաթաթերթին՝ 1998 թ. լավագույնս կերպափոխվելու (բնորոշումն իմը չէ- Մ. Մ.) համար.
- «Իրավունք» շաբաթաթերթի «Ընկ. Փանջունու անկյուն» խորագրին՝ քաղաքական երգիծանքի ժանրի ավանդույթները զարգացնելու համար.
- Հայաստանի ազգային ռադիոյի գրական-գեղարվեստական հաղորդումների գլխավոր խմբագրության գլխավոր խմբագիր Հովիկ Հովեյանին՝ բեմային հավասարմության համար.
- ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի սեփական թղթակից Տիգրան Լիլոյանին՝ փաստը հարգելու եւ իրազեկության համար.
- HTV հեռուստաընկերության սեփական թղթակից Դմիտրի Պիսարենկոյին՝ արտերկրում հայաստանյան իրադարձությունները հրատապ լուսաբանելու համար:

Ամենամյա այս մրցանակները սահմանելու մասին որոշումն ընդունվել է ԵՄԱ վարչության 1998 թ. հուլիսի 23-ի նիստում, որտեղ մրցույթի պայմաններն ու չափանիշները մշակելու հարցը վստահվել է ժյուրիին՝ հետեւյալ կազմով. Վալերի Այդինյան՝ «Հայացք Երեւանից» ամսագրի գլխ. խմբագիր, Աստղիկ Գեւորգյան՝ Հայաստանի ժուռնալիստների միության նախագահ, Մեսրոպ Հարությունյան՝ Արմենպրես գործակալության գործադիր տնօրեն, Վիգեն Սարգսյան՝ ԵՄԱ խոսքի ազատության հանձնախմբի նախագահ, Տիգրան Նաղդալյան՝ ազգային հեռուստատեսության գործադիր տնօրեն:

1998 թ. մրցանակների մրցանակաբաշխության կազմակերպման համար ծախսերը ԵՄԱ վարչության որոշմամբ արվել են Եվրոպական հանձնաժողովի եւ ԱՄՆ կառավարության «Ժողովրդավարություն եւ քաղաքացիական հասարակություն» մրցանակի շնորհագումարից, որն այս տարի ստացել էր Երեւանի մամուլի ակումբը: Ինչպես տեսնում ենք, ԵՄԱ-ն այստեղ էլ հարազատ է մնացել ինքն իրեն՝ ոչ մի գործունեություն առանց գրանտների: Այդուհանդերձ, շնորհավորում ենք մրցանակներ ստացած մեր գործընկերներին եւ մաղթում նորանոր հաջողություններ:

Մ. ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Վանաձորի մանկատունը մեկ տարեկան է

Երեկ, դեկտեմբերի 23-ին, Վանաձորի մանկատան առաջին տարելիցի առթիվ մարզկենտրոն էին ժամանել ՀՀ սոցապ նախարար Գագիկ Եգանյանը, ԱՄՆ զարգացման ծառայությունների Հայաստանի մասնաճյուղի ներկայացուցիչ Ռոյ Քելեքյանը, Հայ ավետարանչական ընկերակցության ներկայացուցիչ Ռընե Լեւոնյանը, «Ամքոր» կազմակերպության հայաստանյան ներկայացուցիչ Թերրի Վոլլենը եւ ուրիշներ: Հիշյալ միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ կառուցվել է մանկատան տանիքը, կաթսայատունը, ապահովվել է մշտական ջրամատակարարումը, անհրաժեշտ գույք եւ սննդամթերք է հատկացվել մանկատանը: Գույքով եւ բազմաթիվ այլ միջոցներով մանկատանը աջակցել է նաեւ Վանաձորի քաղաքապետարանը: Այժմ 10 օրականից մինչեւ 15 տարեկան 58 երեխա կա մանկատանը, որոնք շրջապատված են հոգատարությամբ եւ ջերմությամբ:

Դրա հավաստումն էր նաեւ երեկվա միջոցառումը, որին մասնակցում էին Վանաձորի քաղաքապետ Անդրանիկ Հարությունյանը, փոխքաղաքապետ Նորիկ Սարդարյանը, Լոռու մարզպետարանի քարտուղար Լեւոն Ասլանյանը եւ այլք: Միջոցառմանը ջերմ խոսքեր ասացին սոցապ նախարարը, Գուգարաց թեմի առաջնորդ Սեպուհ եպիսկոպոս Չուլջյանը, մանկատան տնօրեն Արշալույս Հարությունյանը: Ելույթ ունեցան Վանաձորի ավետարանչական եկեղեցու եւ մանկատան երգչախմբերը, մանկատան պարային համույթը:

Հյուրերը գոհ մնացին մանկատան վիճակից, մանավանդ որ մինչեւ տարեվերջ կգործի նաեւ ջեռուցումը:

Մ. Մ.

Մաստակը կարող է վնասակար լինել երեխաների համար

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Երբեմն ծնողները գլխի չեն ընկնում, որ երեխայի տկարության պատճառը ծամոնն է», ասաց երեւանցի մանկաբույժ Ժաննա Հովհաննիսյանը: Իր բազմամյա բժշկական գործունեության ընթացքում նա քանիցս հանդիպել է այնպիսի դեպքերի, երբ մաստակի չարաշահումը առաջացրել է փորլուծ, փորկապ, մաշկի ալերգիկ ցան, խոցեր բերանի խոռոչում...

Բժշկուհին կասկածում է ծամոնների որոշ տեսակների որակին, որոնք հիմնականում պարունակում են քիմիական բաղադրամասեր: Ուստի նա այն կարծիքին է, որ պետք է խստագույնս պարզել՝ ամեն անկյունում վաճառվող արտասահմանյան արտադրության գեղեցիկ փաթեթավորումով ծամոնները ունե՞ն որակի հավաստագիր:

Խ. Բեզիրջյան. «Ընտրական օրենսգիրքը» տեխնիկական դժվարություններ է առաջացնում

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ «Ընտրական օրենսգիրքը» ընտրությունները անցկացնելու համար տեխնիկական դժվարություններ է առաջացնում. անհնար է քվեաթերթիկները մարզային հանձնաժողովում մի քանի օրվա ընթացքում հաշվել, դեկտեմբերի 22-ին ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ թղթակցի հետ զրույցում ասաց Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի նախագահ Խաչատուր Բեզիրջյանը: Նրա կարծիքով, կեղծիքները բացառելու հարցում քվեաթերթիկների կտրոնները «չեն փրկում», ընդհակառակը երկարացնում են հաշվելու ժամկետը, եւ այդ ընթացքում կարելի է ցանկացած խախտումներ կատարել:

Խ. Բեզիրջյանի կարծիքով, պետք է կտրոնները վերացնել կամ մտցնել կտրոնների այն քաղաքակիրթ համակարգը, որը գործում է Ուկրաինայում, Մեծ Բրիտանիայում եւ մի շարք այլ երկրներում. քվեաթերթիկները կտրոնների հետ ընդգրկված են մի գրքույկի մեջ, քվեարկության ժամանակ քվեաթերթիկները կտրվում են կտրոններից, վերջիններս մնում են գրքույկում կարված եւ համարակալված: Այս դեպքում ժամանակ ծախսելու հարկ չկա դրանց հաշվելու համար, քանի որ յուրաքանչյուր գրքույկ պարունակում է կոնկրետ թվով 400 կամ 500 կտրոն:

Երեւանում հիմնադրվեց ԺԻԱ կազմակերպության ակումբը

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Երեւանում հիմնադրվեց Փարիզում գործող ֆրանսահայ միջմասնագիտական խմբավորման (ԺԻԱ) ակումբը՝ այդ կազմակերպության նախագահ Սամուել Դեյրմենջյանի (Փարիզ) նախաձեռնությամբ: Տեղի ունեցած հիմնադիր ժողովին մասնակցեցին ճարտարապետներ, շինարարներ, ինժեներներ, լրագրողներ, իրավաբաններ, Ազգային ժողովի անդամներ, բանկի աշխատողներ, գործարարներ, դասախոսներ: ԺԻԱ-ի անդամ, հեռուստալրագրող Մերի Զարյանը ասաց, որ ԺԻԱ-ն Հայաստանում գործում է շուրջ 10 տարի եւ արտասահմանյան կազմակերպությունների թվում առաջիններից մեկն է, որ անմիջապես արձագանքել է երկրաշարժի հետեւանքների վերացմանը, իրականացրել մի շարք ծրագրեր: Նրա ջանքերով են Գյումրիում կառուցվել ֆրանսիական դպրոցը, որոշ բնակելիներ Սպիտակում, ինչպես նաեւ վերակառուցվել է Սպիտակի քաղաքապետարանը: Ակումբի նպատակը Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական կյանքի վերելքին նպաստելն է:

Բաց դռների օրեր մետրոյում

ԵՐԵՎԱՆ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Նկատի ունենալով մետրոպոլիտենի աշխատանքի առանձնահատկությունն ու կարեւորությունը մայրաքաղաքի տրանսպորտի համակարգում եւ բացառելու համար զանգվածային լրատվամիջոցների կողմից չճշտված ու իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկատվության տարածումը, «Երեւանի Մետրոպոլիտեն» ՊՓԲԸ «Մետլուր» լրատվական կենտրոնը այսուհետ յուրաքանչյուր ամսվա վերջին ուրբաթ օրը կկազմակերպի լրագրողների հանդիպումներ մետրոյի ղեկավարության, այդ թվում՝ առանձին ծառայությունների պետերի հետ: Այս մասին հայտնեցին «Մետլուր» լրատվական կենտրոնից:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ընթացիկ

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ

Համաշխարհային բանկը Հայաստանում ունի մեծ ծրագրեր, բայց համեստ դեր

Համաշխարհային բանկի (ՀԲ) ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր ներկայացուցիչ Օուեյս Սաադաթի առաջին ասուլիսի օպերատիվ տեղեկատվությունը. ՀԲ ներկայացուցչի խոսքերով՝ «բարի լուրը», երեկ առավոտյան կառուցվածքային բարեփոխումների SAC-3 ծրագրի հաստատումն էր: Հիշեցնենք, որ այս ծրագրից ՀՀ կառավարությունը բավականին մեծ սպասելիքներ ունի, քանի որ ուղղորդված է միանգամից մի քանի կարեւոր նպատակների իրագործմանը, իսկ որ ամենակարեւորն է՝ ընթացիկ տարվա բյուջետային դեֆիցիտի թեթեւացմանը:

SAC-3-ից սպասելիքները շատ են

Կառուցվածքային բարեփոխումների երրորդ վարկային ծրագրին հատկացվելիք գումարի չափը զգալիորեն գերազանցում է նախորդներին. կազմում է 65 մլն ԱՄՆ դոլար տրված IDA ստանդարտ պայմաններով 35 տարով, 10 տարի հետո մարման ժամկետով: Կառավարության կողմից ծրագրին կարեւորություն տալը մեկ անգամ եւս հաստատվում է այն փաստով, որ վարկը նախապես պլանավորված է եղել 50 մլն-ի չափով, սակայն անցյալ շաբաթ կառավարությունը դիմել է ՀԲ-ին եւս 15 մլն ավելացնելու խնդրանքով, ինչը ՀԲ ներկայացուցչի գնահատմամբ՝ ՀԲ պատմության մեջ «աննախադեպ երեւույթ է»: Խնդրանքն ընդառաջվել է, նկատի ունենալով Հայաստանի վրա Ռուսաստանի ֆինանսական ճգնաժամի ազդեցությունը, հատկապես ավելի թույլ ու անպաշտպան խավի վրա, ինչով էլ «անհանգստացած է ՀԲ-ն»: Ընդհանրապես SAC-3-ի հետ կապված հույսերը շատ են, մասնավորապես պետական սեկտորի բյուջետային եկամուտների ավելի նպատակային օգտագործելը, նպաստելը մասնավոր սեկտորի զարգացմանը եւ օտարերկրյա ներդրումների ավելացմանը, ինչպես նաեւ ավելացնել անպաշտպան խավերին հատկացվող սոցիալական օգնությունները: Ավելի կոնկրետ՝ կրթության եւ առողջապահության բնագավառում ակնկալվում է բյուջետային հատկացումների 8-11 տոկոսի աճ, իսկ ավելի գլոբալ՝ միահամուռ ուժերով պետք է հասնել նրան, որ Հայաստանի տնտեսական աճը ներկայիս 6,8 տոկոսից հասնի 11-12 տոկոսի:

ՀԲ-ն եւ ՀՀ-ն լավ գործընկերներ են

Վերոհիշյալ ծրագիրը համալրեց ՀԲ մնացած հաստատված 17 ծրագրերը, որոնց ընդհանուր գումարը, ներառյալ վերջինս, կազմում է 540 մլն դոլար: Պրն Սաադաթի հաշվետվության եւ եկող տարվա ծրագրերի ամփոփ տեղեկատվությունն այսուհետ է՝ 98-ի ընթացքում ընդհանուր առմամբ 100 մլն-ի վարկ է տրամադրել ՀՀ-ին: 99-ի համար նախապատրաստվում է երկու ծրագիր՝ վերջնական տեսքի է բերվում ԱՄՆ 53 մլն դոլարի չափով էներգիայի հաղորդման եւ բաշխման վարկային փոխառության ծրագիրը, որը կօժանդակի Հայաստանին էներգետիկ սեկտորի արդյունավետ առեւտրային հենակետի հիմքի ստեղծմանը, ապահովելով էլեկտրականության հաստատուն մատակարարումը նվազագույն արժեքով, եւ դատաիրավական համակարգի բարեփոխումների 10 մլն-անոց ծրագիրը: Սպասվող ծրագրերից են նաեւ սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի օժանդակության (20 մլն), հանրապետության մարզերի քաղաքային համայնքների բարելավմանն ուղղված եւ տրանսպորտի, մասնավորապես հայկական երկաթուղու զարգացման ծրագրերը: Ըստ պրն Սաադաթի, սակայն, ՀԲ-ՀՀ համագործակցությունը չի կարելի բնութագրել վարկերի քանակով, իրենք գործընկերներ են, ընդ որում ՀԲ-ի խնդիրը ՀՀ կառավարությանը խորհուրդներ տալն ու միջազգային փորձը հաղորդելն է, իսկ խորհուրդներ ընդունել կամ չընդունելը կառավարության խնդիրն է. ի վերջո իրենց համար շատ կարեւոր է, թե ցանկացած որոշում ինչպե՞ս է ազդում բնակչության սոցիալական վիճակի վրա: Դա էլ թերեւս այն տարածված կարծիքի պատասխանն է, որ ՀԲ-ն եւ մյուս ֆինանսական կազմակերպությունները կառավարությանը թելադրում են իրենց կամքն ու պայմանները: Իսկ հարցադրմանը, թե էներգետիկ սակագների սահմանման հարցում որքանո՞վ է ՀԲ-ի «մատը խառը եղել», ապա, ըստ Օ. Սաադաթի, դա կառավարության խնդիրն է, իսկ էներգետիկայի հանձնաժողովն իրավունք ունի սակագները հաստատել իր կամքով:

«Մի ճոխացրեք մեր դերը Հայաստանում», խորհուրդ է տալիս ՀԲ-ն ներկայացուցիչը

«Ազգի» այն հարցին, թե ինչպե՞ս է ՀԲ ներկայացուցիչը «հարմարվել» Հայաստանի տնտեսական-քաղաքական «կլիմային» (հիշեցնենք, որ նրա նախորդը ՀՀ նախագահի ներկայիս խորհրդական Վ. Ներսիսյանցը շատ շուտ հարմարվեց այդ «կլիմային» եւ համարվում էր ՀՀ ֆինանսների ստվերային նախարար), պրն Սաադաթի պատասխանը դիվանագիտական էր համենայն դեպս, ինքը չի պատրաստվում դառնալ ստվերային նախարար: Իսկ ընդհանրապես, իրեն եւ իր ղեկավարած կառույցին նա վերագրում է համեստ դեր, նշելով, որ ՀԲ-ի դերը Հայաստանում անչափ ճոխացվում եւ չափազանցվում է, այնինչ իրենք ընդամենը օգնում ենք կառավարությանը, իսկ կառավարության գործն է իր ժողովրդի բարեկեցության մասին մտածելը: Իսկ ընդհանրապես ՀԲ պակիստանցի պաշտոնյան իր եռամյա հայաստանյան գործունեության ընթացքում տպավորված է հատկապես այստեղի «մարդկանց որակով». Հայաստանի ամենամեծ հարստությունը մարդիկ են:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Հ.Գ.- Մեր կողմից մնում է միայն մեկ անգամ եւս, առանց մեկնաբանության, մեջբերել այս տարվա բյուջետային քննարկումներում հնչած ՀՀ վարչապետի կարծիքը՝ «Հայաստանը դեռ երկար կախված կլինի միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսական ծրագրերից»:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական ցեղասպանությունը գերմանական նոր հանրագիտարանում

Բրեմենից (Գերմանիա) ստացված ֆաքսը տեղեկացնում է, որ Համբուրգում գտնվող «Ռովոլթ» գերմանական ակադեմիական հայտնի հրատարակչությունը օրերս հրապարակ է հանել ցեղասպանության թեմային նվիրված մի նոր հանրագիտարան: Հեղինակը Գունար Հայնսոնն է, որը խորագիտակ մասնագետ լինելով բազմաթիվ գրքերի հեղինակ է: Նա նաեւ հասարակագիտության, պատմության եւ քաղաքական գիտությունների ճանաչված հեղինակություն է եւ երկու դոկտորական է պաշտպանել այդ բնագավառներում:

Ներկայումս պրոֆ. Հայնսոնը տնօրենն է Բրեմենի համալսարանի Ռաֆայել-Լեմկին ինստիտուտի, որտեղ ուսումնասիրության գլխավոր ոլորտը օտարատյաց ազգայնամոլությունն է եւ ցեղասպանությունը: Ինչպես հայտնի է, Լեմկինն առաջինն էր, որ օգտագործեց ցեղասպանություն բառը որպես տերմին եւ նախապատրաստեց ՄԱԿ-ի ցեղասպանության հայտնի կոնվենցիայի տեքստը: Իր նոր ուսումնասիրության մեջ պրոֆ. Հայնսոնը ցույց է տվել, որ Լեմկինը մեծապես ազդված է եղել հայերին կոտորողների անպատժելիությունից եւ 1933-ին նախաձեռնել եւ մասնակցել է Մադրիդում Ազգերի լիգայի կազմակերպած ատենակալների կոնֆերանսին, որտեղ առաջարկություն է ներկայացրել ուժի մեջ դնելու մի օրենք, որը կարգելեր մի ամբողջ ժողովրդի ոչնչացումը: Հանրագիտարանի նախաբանում պրոֆեսորը առանձնացնում է հայազգի ականավոր գիտնական, պրոֆ. Վահագն Տատրյանին որպես Հայկական ցեղասպանությունը հասարակագիտական շրջանակներում քննարկելու մտածողության նոր դպրոցի հիմնադրի: Նա անդրադառնում է Տատրյանի կողմից շեշտադրված ուժի հարաբերությունների, զոհի խոցելիության աստիճանի եւ գերիշխող խմբակցություն-փոքրամասնություն հարաբերությունների գործոններին:

Հայկական ցեղասպանությունը մանրամասնորեն քննարկվում է հանրագիտարանի մի քանի հոդվածներում, որոնցից են «Աբդուլ Համիդը», «Երիտթուրքերը», «Քրդերը», «Էնվերը», «Թալեաթը», «Թուրքիան», «Ռուսաստանը» եւ այլն:

Իր եզրահանգումներում պրոֆ. Հայնսոնը հայերի եւ հրեաների ցեղասպանությունները բնութագրում է որպես զանգվածային սպանությունների բացառիկ դեպքեր, որոնց զոհերն են դարձել երկու «մշակութապես զարգացած հին ժողովուրդներ»:

Մոնրեալում 1997 թվի հունիսի 11-13-ը տեղի ունեցած Ցեղասպանության մասնագետների ասոցիացիայի Միջազգային կոնֆերանսի ավարտին պրոֆ. Տատրյանն իր ելույթում խոսել էր Հայկական ցեղասպանության գործում Գերմանիայի մասնակցության մասին: Ելույթի վերջում պրոֆ. Հայնսոնը, ձայն խնդրելով ոչ միայն բարձր էր գնահատել Տատրյանի ուսումնասիրությունը եւ հաստատել նրա բերած փաստարկները, այլեւ անկեղծ ափսոսանքով հրապարակորեն ներողություն խնդրել որպես ժամանակակից գերմանացի: Դա գերմանացի գիտնականի առաջին քայլն էր: Նրա ներկա հանրագիտարանային հատորը վկայություն է, որ նա իրո՛ք ցանկանում է գիտական լուրջ ուսումնասիրությունների միջոցով Հայկական ցեղասպանության տխուր իրականությունը դարձնել միջազգային ճանաչման խնդիր:

ՄՐՑՈՒՅԹ

Ո՞ւմ կտրվի «Զվարթնոցի» բեռնահամալիրը

Սկիզբը էջ 1

Ութ ընկերություններից Հայաստանին արձագանքեցին լոկ երկուսը՝ OGDEN Aviation-ը եւ հիշյալ Eurofoud-ը: OGDEN Aviation-ն աշխարհում հայտնի բեռնափոխադրումներ իրականացնող ընկերություն է, սակայն, ըստ հավաքած տեխնիկական եւ ֆինանսական միավորների, նրա հայտը եւ ներկայացրած ծրագիրը զիջեցին Eurofoud-ի առաջարկներին: Արդյունքում՝ Eurofoud-ը հավաքեց 85,4, իսկ OGDEN-ը՝ 79 միավոր, այս է հավաստում մրցութային հանձնաժողովի ներկայացրած տենդերի գնահատման եզրակացությունը: Թեեւ նշենք, որ զուտ տեխնիկական միավորներով OGDEN-ը գերազանցում էր Eurofoud-ին՝ նրա առաջարկները տեխնիկական հիմնավորության եւ արդյունավետության տեսանկյունից գնահատվել են 39 միավոր, Eurofoud-ինը՝ 26: Ֆրանսիական հաղթող ճանաչված ընկերության առավելությունը ձեռք է բերվել մրցութային հանձնաժողովի կողմից նրան շնորհված ֆինանսական միավորների հաշվին՝ 59,4 ընդդեմ OGDEN-ի 40-ի: Ֆինանսական գործոնը գերակայել է տեխնիկականին, ինչը բավական վիճելի է:

Երբ ընթերցում ես «Զվարթնոց» օդանավակայանի շահագործման մրցույթի գնահատման զեկուցագիրը, ակներեւ է դառնում, որ OGDEN-ի հայտում, մեր հանձնաժողովի կարծիքով, բացակայել է ենթադրվող գնային քաղաքականությունը եւ թերի է եղել սակագների կառուցվածքը: Այնինչ, Eurofoud-ը ներկայացրել է «ծառայությունների լայն շրջանակ՝ ազատ տնտեսական գոտու հնարավորության հետ, լայնակմախք օդանավերի վերգետնյա սպասարկման նախնական գաղափարներ»: Նման շուկայական ռազմավարություն իրականացնելու համար Eurofoud-ն ակնկալում է նվազագույն եկամուտ՝ 1 տոննա բեռ տեղափոխելու համար 100 դոլար, այնինչ OGDEN-ը նույն եւ դեռ ավելի հիմնավոր ծառայությունների շրջանակ ու ռազմավարություն առաջարկելով հանդերձ՝ պահանջել է 1 տոննայի համար 150 դոլար. ահա եւ ֆինանսական հավելյալ միավորներ ստանալու գաղտնիքը՝ 50 դոլար ավելի քիչ մրցակից ընկերությունից: Համաձայնենք, որ խորքային մոտեցման դեպքում 50 դոլարը չի կարող վճռորոշ չափանիշ դառնալ վերջնական ընտրության համար:

1 մլն ֆրանկ գրանցված կապիտալով ընկերությունը վստահելի՞ է

Մրցութային հանձնաժողովը վերը նշված հիմնավորումներով եւ միավորներով որոշում է ընդունել մրցույթում հաղթող ճանաչել Eurofoud-ին եւ նրա տվյալներն ուղարկել եվրոպայի վերակառուցման եւ զարգացման բանկին, եվրաբանկի համաձայնությունը ստանալուց հետո «Զվարթնոց» օդանավակայանը շահագործման պայմանագիր կնքելու նպատակով կսկսի բանակցություններ վարել Eurofoud-ի հետ՝ մասնագիտական խորհրդատվական կազմակերպության ներգրավմամբ, որը դարձյալ կլինի «Արթուր Անդերսենը»: Թվում է վերջակետ դրված է, թանաքն էլ չորացած է մրցութային հանձնաժողովի արձանագրության վրա, հետեւապես ներկայացնենք տեղեկանք հաղթող կազմակերպության վերաբերյալ: Eurofoud-ը 96 թ. հիմնադրված ֆրանսիական ընկերություն է, որը գրանցվել է իբրեւ VAN Norel խմբի մասնաճյուղ՝ 1,05 ֆրանսիական ֆրանկ հիմնադիր կապիտալով: Որպես սկիզբ այնքան էլ խոստումնալից չէ: Eurofoud-ը, ըստ պաշտոնական տեղեկատվության, «կարճ ժամանակահատվածում հիմնել է սննդի առեւտրի լայն եւ միջազգային ցանց»: Նույն պաշտոնական տեղեկանքը փաստում է, որ Eurofoud-ը երբեւէ չի մասնակցել բեռնահամալիրների շահագործման որեւիցե ծրագրի, եւ նրա աշխատակազմի ուղղվածությունը բնավ չի համապատասխանում դրան, ի տարբերություն OGDEN-ի, որը բեռնափոխադրումներում մասնագիտացված ընկերություն է: Ճիշտ է, լրացնելու համար փորձառության սույն բացը՝ Eurofoud-ը ներկայացրել է երկու մասնագիտական ընկերությունների անուն՝ իբրեւ գործակալներ: Դրանք են Inter Cargo Servise-ը եւ Flying Star LTD-ն: Eurofoud-ը պնդում է, որ այս ընկերությունները բեռնամշակման եւ փոխադրման փորձառություն ունեն: Ըստ նախնական պայմանավորվածության, «Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնահամալիրի բաժնետոմսերի 49 տոկոսը կտրվի օդանավակայանին, իսկ 51 տոկոսը՝ Eurofoud-ին, վերոնշյալ գործակալ ընկերությունները բաժնետեր չեն հանդիսանալու:

Eurofoud-ի հիմնադիր կապիտալի մեծությունը, բարեբախտաբար, տարակույսներ է արթնացրել մեր կառավարությունում, իսկ ավելի շուտ՝ եվրաբանկում, այդ իսկ պատճառով Eurofoud-ի ներկայացուցիչ Ա. Մարտիրոսյանին առաջարկվել է տվյալներ ներկայացնել իր բանկային վիճակի մասին: Այդ երաշխիքները դեռեւս չկան, ինչը խորհելու տեղիք է տալիս: Հատկապես որ Eurofoud Internatinal-ը հավակնում է 50 մլն դոլարով ստանալ նաեւ «Հայկական ավիաուղիների» շահագործման բաժնետոմսերը՝ վերահսկիչ փաթեթով: Վերը նշված փաստերը հարցականների մի ամբողջ շարք են առաջացնում, որոնց պատասխանները կառավարությունը պետք է հստակեցնի՝ չկրկնելու համար մոտ անցյալի սեփականաշնորհման եւ մրցույթների խոտոր ճանապարհը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրախնդիր

«Տրոյկա դիալոգը» Հայաստանում խաղի կանոններ է տեսնում

Մեր ներդրումային ներուժը «ՏԴ» նախագահ Ռուբեն Վարդանյանի դիտակետից

«Տրոյկա դիալոգ» ներդրումային ընկերությունն այս տարի նշեց իր 7-ամյակը, որը նշանավորեց մեր հայրենակից Ռուբեն Վարդանյանի նախաձեռնությունների հաջողությունը, ինչի վկայությունը ռուսաստանյան եւ արտերկրի շուկայում «ՏԴ»-ի գործունեության ցուցանիշներն է, որոնց վրա չազդեց անգամ Ռուսաստանի ֆինանսական ճգնաժամը: Այսպես 1997 թ. տարեվերջին «ՏԴ»-ի ակտիվները հասան 87 մլրդ 936 մլն 979 հազար ԱՄՆ դոլարի: «ՏԴ»-ն հիմնվեց իբրեւ հայրենական եւ արտասահմանյան հաճախորդների ֆինանսական շուկայում բազմաբնույթ ֆինանսական ծառայություններ մատուցող ընկերություն՝ խորհրդատվություն սեփականաշնորհման ընթացքում, հնարավոր ներդնողների որոնում եւ գործարքների ապահովում, արժեթղթերի երկրորդային շուկայում գործառնություններ: 96-97 թթ. Euromoney ամսագիրը «ՏԴ»-ն ճանաչեց լավագույն ներդրումային ընկերությունը Ռուսաստանում: «ՏԴ»-ի ներդրումային հիմնադրամները կրում են ռուսական բանահյուսության հսկաների անունները՝ Դոբրինյա Նիկիտիչ, Իլյա Մուրոմեց: «ՏԴ»-ն 98-ին գրասենյակ հիմնեց Նյու Յորքում: Միով բանիվ՝ «ՏԴ»-ն ներդնում է իր ակտիվները զարգացող շուկաներում. 97-ը նա ավարտեց 67,4 տոկոս եկամտաբերությամբ: Հայաստանի համար «ՏԴ»-ն կամուրջ է՝ օտարերկրյա ներդրումները Հայաստան ուղղորդելու, ինչի արդյունքներն առկա են: Նշենք, որ «ՏԴ»-ի կայուն գործընկերներն են այնպիսի հանրահայտ ընկերություններ, ինչպես AGA-ն, Դյու Պոնը, Լաֆարժը, Ֆիլիպ Մորիսը եւ Տետրա Լավալը: Այս ընկերությունների առաջին քայլերը Հայաստանում արդեն հայտնի են: Գտնվելով Մոսկվայում՝ այցելեցինք «ՏԴ» կենտրոնական գրասենյակ՝ հանդիպելու «ՏԴ» նախագահ Ռուբեն Վարդանյանի հետ, որն այնուհետեւ մեզ հետ վերադարձավ Երեւան՝ շարունակելու արդեն մեկ տարի է, ինչ սկսված աշխատանքային բանակցությունները ՀՀ կառավարության հետ՝ առաջիկայում միջնորդախորհրդատվական լուրջ ծրագրեր են արդյունաբերության, գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության եւ հասարակական սննդի բնագավառում:

– Պարոն Վարդանյան, Ամստերդամում «ՏԴ»-ն այն ընկերությունն էր, որն ի սկզբանե պարտավորված էր Հայաստանը ներկայացնել իբրեւ ներդրումային դրախտ: Այսօր եթե փորձենք ավելի անաչառ նայել, ապա Հայաստանը ներդնողների տեսանկյունից ինչո՞վ է շահեկան եւ ինչո՞վ մերժելի:

– Հայաստանի համար դեռեւս երկար ժամանակ ամենակարեւորը կլինի վստահության ստեղծումը: Նշեմ, որ անցած 7 ամիսները՝ նախագահի ընտրություններից հետո, Հայաստանում սկիզբ դրեցին հնարավոր ներդնողների համար վստահության այդ մթնոլորտի ստեղծմանը: Այս 7 ամիսների ընթացքում զանազան երկրների տարբեր ներդրումային ընկերությունների հետ բանակցություններն ակտիվացան: Ներդրումները խթանելու տեսանկյունից առաջնային խնդիրն այն էր, որ անհրաժեշտ է 1-2 հաջող ավարտված ծրագիր: Ցույց կտաս այդ ծրագիրը մնացյալներին, եւ դա արդեն երաշխիք է: Հայաստանում օրենսդրական հիմքը ներդնողների համար միանշանակ բարենպաստ է, այսինքն՝ հարկերը, ներդնողների համար արտոնությունները հստակ որոշված են, օրենքով ամրագրված:

Որպես ներդրումային բանկիր ես Ամստերդամում նշեցի, որ մենք ունենք արդեն երկու գործարք՝ Կոնյակը եւ Արմենտելը: Այսինքն՝ բոլորի համար ակնհայտ է, որ երկու խոշոր ընկերություն՝ «Պեռնո Ռիկարը» եւ OTE-ն եկան եւ աշխատում են: Հաջողության երկրորդ գործոնն այն է, որ Ռուսաստանի ֆինանսական ճգնաժամից հետո, ԱՊՀ այլ երկրների համեմատ, Հայաստանը միանշանակ ցույց տվեց լավագույն արդյունքը՝ կայունություն, վերահսկելիություն: Այո, Հայաստանի շուկան փոքր է, Հայաստանը չունի բնական պաշարներ, հզոր արտադրական հիմք, այսինքն՝ այստեղ մի քանի մլրդ դոլարի ծրագրեր չես անցկացնի: Բայց Հայաստանն ապացուցեց, որ ավելի ճիշտ է ուղղորդել իր զարգացումը՝ ԱՊՀ մի շարք երկրների համեմատությամբ:

– Կոնյակի գործարքը Հայաստանում բավական տարակարծություններ առաջացրեց: Դուք ինչպե՞ս կգնահատեք դրսից:

– Բացարձակ լավ գործարք էր: Ես գիտեմ՝ ինչ գնահատականներ եղան Հայաստանում, բայց պետք է հասկանալ մի բան. որ ֆինանսատնտեսական իրականությունը երբեմն պարադոքսալ է հասկացվում հուզական գնահատման դեպքում: Օրինակ, Ռուսաստանի պարագայում վերջերս եղավ մի իրավիճակ, երբ Գազպրոմն ավելի էժան էր, քան ԼՈՒԿօյլը՝ չնայած սրանք անհամեմատելի են իրենց չափերով: Արդի շուկայում ապրանքի գինը կախված չէ ձեռնարկության փաստացի ունեցվածքից, այլ շուկայական իրավիճակից՝ քանի հավակնորդ կա տվյալ ընկերությունը ձեռք բերելու եւ ինչ գին է դրան առաջարկվում: Պատմական անցյալի, ներկայի եւ ապագայի գները տարբերվում են: Ռուսի վաճառելով, ենթադրենք, Կոնյակը՝ մենք չենք կարող ասել, թե անցյալում այն այսքան է արժեցել եւ ապագայում տասնապատիկ թանկ կլինի: Կարեւորը ներկա գինն է: Պետք է լինել իրատես: Մինչ այս Հայաստանում բացի սփյուռքահայ մի քանի գործարարներից որեւէ լուրջ ընկերություն չէր եկել, ուստի չափազանց կարեւոր է «Պեռնո Ռիկարի» պես ընդունված լիդերների գալուստը, նրանք իրենց ետեւից կբերեն մյուս լիդերներին:

– Դուք համոզվա՞ծ եք, որ Հայաստանի համար ներդրումային բարենպաստ պայմաններ են ստեղծել՝ Ռուսաստանի ֆինանսական ճգնաժամից ցնցումներ ապրող ԱՊՀ մնացյալ երկրների համեմատ:

– Հայաստանը մի փոքր քայլ կատարեց, մի փոքր բարձրացավ, բայց մնացյալները ետ գնացին, սա է կարեւոր պահը: Շեշտենք նաեւ հաջողության երրորդ գործոնը՝ Արեւմուտքի հանրային կարծիքի համար Հայաստանի կառավարության երիտասարդ թիմը, որը գործադիր իշխանության եկավ բիզնեսից, այսինքն՝ այդ երիտասարդ նախարարների մի մասը բիզնեսում արդեն հաջողած մարդիկ էին եւ ոչ թե սոսկ չինովնիկներ: Նրանք նախարարություն եկան իրական ձեռներեցությունից:

– Կարո՞ղ եք օրինակներով փաստարկել:

– Այո, Մովսես Զավարյանը, որ առեւտրի եւ արդյունաբերության առաջին փոխնախարարն է, այստեղ նա նոր սերնդի հաջողակ բիզնեսմեն էր: Կամ փոստի եւ հեռահաղորդակցության նախարար Արտակ Վարդանյանը: Նրանք հասան բիզնեսում որոշակի հաջողության եւ դրանից հետո են անցնում պետական աշխատանքի: Սա շատ կարեւոր է, իշխանությունը հոգեբանության փոփոխություն է առաջացնում: Ամստերդամն ակնհայտ դարձրեց եւս մեկ կարեւոր փոփոխություն՝ Հայաստանը իբրեւ ձեր ասած ներդրումային դրախտ ներկայացնելու համար ելույթ էր ունենում ոչ թե կառավարությունը եւ ասում՝ ես լավն եմ, ներդրումներ բերեք, այլ ելույթ ունեցավ «Միդլենդբանկն» ու ասաց՝ ես այս-այս քայլերն եմ կատարել Հայաստանում եւ այսքանն ինձ հաջողվել է, ելույթ ունեցավ «Արթուր Անդերսենն» ու բացատրեց, թե ինչ է անում: Արեւմտյան աշխարհի վրա այս ամենը մեծ ազդեցություն է գործում: Ոչ թե անծանոթ երկրի պետական չինովնիկն է փորձում գայթակղել իրենց, այլ իր գործընկերը, որը պնդում է. «Ես գործ եմ հիմնել Հայաստանում, ինձ չեն խաբել եւ ինչ-ինչ քայլեր ինձ հաջողվել են ու եթե կան անգամ դժվարություններ, մենք լուծում ենք: Կառավարության ասած՝ ուռա-ուռա, Հայաստանում ամեն ինչ հրաշալի է, խոսքին չեն հավատա, իսկ «Միդլենդբանկին», «Արթուր Անդերսենին» կամ «Պեռնո Ռիկարին», OTE-ին կհավատան:

– Անցնենք ձեր կոնկրետ ձեռնարկումներին Հայաստանում: Հայտնի է, որ Դուք պատրաստվում եք լուրջ նախաձեռնություն ՀՀ քիմիական արդյունաբերության սեփականաշնորհման ոլորտում՝ Վանաձորի քիմիական համալիրը, ինչպես նաեւ ինչ-ինչ քայլեր գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության բնագավառում եւ ամենակարեւորը՝ Հայխնայբանկի մասնավորեցման ծրագիրը: Վերջինս կարող է փոքրիկ հույսեր ներշնչել Հայաստանի բազմահազար ավանդատուներին, որոնց գումարները արժեզրկվեցին ԽՍՀՄ փլուզումից հետո:

– Այո, Հայխնայբանկը Հայաստանի համար կարեւոր նախագիծ է եւ քաղաքականապես, եւ տնտեսապես: Հաջողությունը գրեթե մեր ձեռքում էր, բայց ՌԴ ֆինանսական ճգնաժամը շատ ուժեղ հարվածեց այս ծրագրին: Այնուհանդերձ, կարծում եմ, ծրագիրը կիրականացվի: ՀՀ կառավարությունը չի հրաժարվում Հայխնայբանկը մասնավորեցնելու եւ ներդրումային յուրօրինակ հիմնադրամի վերածելու գաղափարից, որտեղ տարբեր ընկերություններ կունենան իրենց փայաբաժինը: Կամ գուցե կդառնա խնայփոստբանկ, որպիսին չկա Հայաստանում: Առայժմ մեր խորհրդատվական ծառայությունները այս ոլորտում ոչ պաշտոնական են: Խնայբանկի մասնավորեցման մրցույթ դեռ չի հայտարարվել: Մենք, այո, շահեր ունենք Հայաստանի քիմիական արդյունաբերության ոլորտում: Մոսկվայի քաղաքապետի հետ Արմեն Դարբինյանի ստորագրած պայմանագրից հետո լուրջ ծրագրեր կլինեն՝ մշակութային եւ սոցիալական ոլորտում համատեղ ձեռնարկներ իրականացնելու: Շուտով Հայաստանում կնախաձեռնենք հանրային սննդի օբյեկտների նոր ծրագիր: Իհարկե, սրանք երեւակայություն ցնցող ներդրումային ծրագրեր չեն, առվակներ են կես միլիոնից մինչեւ 1 մլն դոլար, բայց եթե առվակները հոսեն Հայաստան, զարգացումը կապահովվի:

– Հայաստանում դուք դեռեւս ներկայացուցչություն չունեք, ձեր շահերը ներկայացնո՞ւմ է «Ամերիա քոնսալթի՞նգը»:

– Այո, «Ամերիա քոնսալթինգը» մեր սուբկոնտրակտորն է, այս ընկերությունում մենք ունենք որոշ բաժնեմաս, եւ «ՏԴ»-ին առայժմ դա ձեռնտու է: Երբ ծրագրերը կավելանան, կմտածենք՝ արդյոք մեր շահերը պետք է շարունակի ներկայացնել «Ամերիան», թե՞ մեկ այլ ընկերություն կամ մեր սեփական մասնաճյուղը: «ՏԴ»-ն զբաղվում է արժեթղթերի շուկայի զարգացմամբ, եւ Հայաստանում պատրաստ ենք համագործակցել նաեւ այն ուժերի հետ, ովքեր եւս մտահոգված են տեղում արժեթղթերի երկրորդային շուկայի կայացմամբ: Դա իհարկե հեշտ չի լինի: Բայց, օրինակ, Արմենտելի գործարքից հետո հույս կա, որ նրա բաժնետոմսերը կարող են գրավել արտասահմանի ներդնողին: Կարելի է նաեւ համագործակցություն սկսել տրանսպորտային ոլորտում:

– Դուք նշեցիք, որ հանրային սննդի համակարգում ծրագիր եք ներդնելու: Դա «Մակդոնա՞լդսն» է լինելու, թե՞ մեկ այլ ընկերություն:

– Ոչ, «Մակդոնալդսը» չէ, բայց անունը դեռ չեմ կարող ասել, նշեմ, որ նման համակարգերը շատ կարեւոր են՝ իբրեւ ենթակառուցվածք օտարերկրյա ներդնողներին Հայաստան բերելու, որովհետեւ նրանց պետք է այնպիսի ապրելակերպ եւ կյանք, ինչին սովոր են, իսկ դրանք ենթակառուցվածքներ են՝ հյուրանոցներ, սննդի օբյեկտներ, բանկային համակարգ, ճանապարհներ, հեռախոսակապ եւ այլն: Հայաստանում մենք պատրաստ ենք նաեւ ծրագրեր իրականացնել էներգետիկայի եւ մետալուրգիայի ոլորտում: Ձեզ մոտ շուտով պետք է սկսվի այդ սեփականաշնորհումը, ուստի ծրագրեր կան:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐ

Վարկը մեկ տարուց ոչ շուտ

ՀՀ կառավարությունը դիմել է Համաշխարհային բանկին՝ Հայաստանում դատաիրավական բարեփոխումների իրականացմանն աջակցելու համար: Համաշխարհային բանկի ծրագրերի տնօրեն, իրավախորհրդատու Դավիթ Շահզադեյանից տեղեկացանք, որ բանկի տնօրենությունը աշնանը որոշել է 2000 թվականի ֆինանսական տարվա ընթացքում իրականացնել դատաիրավական բարեփոխումների ծրագիրը: Դեռեւս մեկ տարի առաջ դատաիրավական բարեփոխումների ուղեգծին ծանոթանալու նպատակով Հայաստան էր ժամանել առաջին պատվիրակությունը, որի պատրաստած զեկույցին ծանոթացել են ե՛ւ ՀՀ կառավարությունը, ե՛ւ շահագրգիռ անձինք ու կազմակերպությունները:

Ծրագրերի տնօրենը հայտնեց, որ երկու շաբաթ առաջ Հայաստան էր այցելել մեկ այլ պատվիրակություն՝ ուրվագծելու ապագա ծրագրի կառուցվածքը՝ ՀՀ կառավարության, պետական եւ ոչ պետական տարբեր դատական ու իրավական համակարգերի հետ փոխհամաձայնության գալով: Այդ նպատակով օրերս կազմակերպվել էր սեմինար, որին մասնակցելու են հրավիրվել ՀՀ արդարադատության ու ֆինանսների նախարարությունը, Սահմանադրական դատարանը, ԱԺ իրավաբանական ծառայությունը, Վճռաբեկ դատարանը, դատարանների նախագահների խորհրդի անդամներ, դատարանների միությունը, հայ իրավաբանների միությունը, փաստաբանների միությունը, ԵՊՀ իրավաբանական ֆակուլտետը: Պրն Շահզադեյանն ընդգծեց, որ սեմինարի բոլոր մասնակիցներն անհրաժեշտ են համարել Համաշխարհային բանկի աջակցությունը, որովհետեւ դատաիրավական համակարգը պետության ամենակարեւոր մասնիկներից է: «Ընդհանուր առմամբ կարող եմ ասել, որ արդեն որոշակի պայմանավորվածություն կա ծրագրի բովանդակության շուրջ, սակայն պատվիրակության հետ հանդիպումները դեռեւս շարունակվելու են մինչեւ նախագծի վերջնական մշակումը», ավելացրեց ծրագրերի տնօրենը: Նա նշեց, որ դատական բարեփոխումների համար հատկացվելիք վարկը Հայաստանին տրամադրվելու է շահավետ պայմաններով՝ տասը տարի անժամկետ, որից հետո 35 տարվա ընթացքում մարվող վարկի 75 տոկոսը գրանտի է վերածվում: Սեմինարի մասնակիցները ծրագրում առաջնահերթությունը տվել են դատարանների կառավարման բարեփոխմանը: Այսինքն, դատարանները արդարադատության նախարարության ենթակայությունից փոխանցվելու են դատարանների նախագահների խորհրդին: Այս խորհուրդը վերջնականապես կձեւավորվի հունվարի 12-ից հետո, երբ կնշանակվեն բոլոր դատավորները եւ դատարանների նախագահները: Խորհուրդը կազմավորվելու է 23 հոգուց եւ ղեկավարվելու է Վճռաբեկ դատարանի նախագահի կողմից: Հունվարից հետո դատական համակարգը դառնալու է ինքնակառավարվող սուբյեկտ:

Դատարանների լիազորությունների փոխանցումն ապահովելուց բացի ծրագրում տեղ կգտնեն դատարանների շենքային եւ գույքային պայմանների բարելավումը, դատավորների եւ դատական անձնակազմի ուսուցումը՝ նոր օրենսդրությունը յուրացնելու առումով: Բացի այդ, նաեւ կատարածուների նորաստեղծ ինստիտուտի կայացումը, իրավական տեղեկատվական մարմնի ստեղծում անկախ կամ դատարանների նախագահության խորհրդի կազմում, նոտարիատի բարեփոխումը եւ փաստաբանության ստեղծումը որպես անկախ մարմնի:

Պրն Շահզադեյանը նշեց, որ չնայած ՀՀ կառավարության կողմից այս վարկը առաջնահերթ է համարվում, սակայն կառավարության եւ արդարադատության նախարարության ակտիվ աշխատանքից եւ դատական խորհրդի ձեւավորումից է կախված վարկի շուտ տրամադրումը, որը լավագույն դեպքում կտրվի մեկ տարի հետո: Նախնական հաշվարկով ծրագրի իրականացման համար նախատեսվել է 10 մլն ԱՄՆ դոլար, որը, ենթադրվում է, փոփոխություն կկրի նախագծի վերջնական մշակումից հետո:

Ս. Պ.

digitised by A.R.A.R.@

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

Հայկական հզոր լոբբիի առասպելը

Վաշինգտոնում անցկացվող Հայկական համագումարի ամենամյա ժողովների ծրագրերին հետեւողը գիտի, որ համագումարը երկու սերտորեն առնչվող նպատակ է հետապնդում՝ ազգը պաշտպանել երկրորդ հնարավոր եղեռնից եւ սերտացնել Հայաստանի ու Միացյալ Նահանգների կապերը: Տրամաբանորեն ԱՄՆ-ը պիտի շահագրգռված լինի երկու խնդիրների լուծմամբ: ԱՄՆ-ի շահերը ոչ մի դեպքում չեն ոտնահարվում, դեռ ավելին, պատմությունը ցույց է տվել դրանց լուծման կարեւորությունը եւ ձգձգելու ծանր հետեւանքները:

Տարօրինակ ոչինչ չկա ցեղասպանության դեմ պայքարելու մեջ կամ երբ բազմաթիվ ընդհանրություններ ունեցող երկրները փորձում են ջերմացնել հարաբերությունները: Սակայն պրոբլեմները ծագում են ամեն քայլափոխի: Այնպիսի գործակալություններ, ինչպիսին են OPIC-ը, արտահանման-ներմուծման բանկը, առեւտրի ու զարգացման գործակալությունը, առեւտրի նախարարությունը եւ մյուսները նույնքան ջանքեր են գործադրում Հայաստանում ներդրումներ անելու գործում, որքան Երեւանի Հանրապետության հրապարակի մոտ չինական ռեստորան բաց անող անձնավորությունը: Արցախը, որը դժվարին կռվում փորձում է պահպանել իր անկախությունը եւ պաշտպանել իր ժողովրդին հնարավոր եղեռնից, վայելում էր Միացյալ Նահանգների աջակցությունը, քանի դեռ գոյություն ուներ Խորհրդային Միությունը, իսկ հզոր կայսրության փլուզումից հետո ամեն քայլափոխի հանդիպում է նրա դիմադրությանը: Այս տարվա սկզբին Հայաստանի առաջին նախագահը պաշտոնանկ արվեց հենց այն պատճառով, որ մտադիր էր ընդունել Ադրբեջանին զիջումներ անելու ԱՄՆ-ի նախաձեռնությամբ արված առաջարկները: Միացյալ Նահանգների Կոնգրեսը բավականին խոշոր գումարներ է տրամադրում Հայաստանի ու Արցախի քայքայված տնտեսությունների վերականգնման համար, բայց մինչեւ հայ ժողովրդին հասնելը դրանք ծախսվում են տեղափոխման եւ այդ օգնության ծախսման ձեւերը սովորեցնելու համար Հայաստան ուղարկվող խորհրդատուներին վարձատրելու վրա: Թուրքիայի կողմից անօրինական շրջափակումը սաստիկ հարվածում է Հայաստանի տնտեսությանը եւ ձեռնտու չէ նաեւ Թուրքիային, սակայն ԱՄՆ-ի կառավարությունը միանշանակ մեղադրում է հայերին, որոնք Լաչինի միջանցքի միջոցով փորձում են լուծել շրջափակումից առաջացած պրոբլեմների գոնե մի մասը: Այս տարի 907 բանաձեւի շուրջ շիկացած վեճերը եւս ապացույց են, որ ԱՄՆ-ի կառավարությունը կասկածելի շահեր է հետապնդում եւ փորձում է չեղյալ հայտարարել բանաձեւը շատ ավելի ջանասիրաբար, քան այն ժամանակ, երբ պետդեպարտամենտի առաջարկով եւ համաձայնությամբ փորձ էր արվում ընդունել:

Հայաստանը եղել է եւ շարունակում է մնալ ժողովրդավարության սկզբունքներին ամենահավատարիմ երկիրը տարածաշրջանում, բայց նրան ներկայացվող պահանջները մեծ են, իսկ քննադատությունը սխալների համար սարսափելի դաժան, ինչը չի կարելի ասել Ադրբեջանի եւ տարածաշրջանի մյուս երկրների մասին: Ամեն դեպքում այսօր արդեն ոչ մեկին չի զարմացնում, որ Սումգայիթի ու Բաքվի կոտորածների կազմակերպիչները մնացին անպատիժ: Վաշինգտոնն այնքան է մեղմացել, որ որպես դեմոկրատի մեծարում Սպիտակ տուն է հրավիրում Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւին: Մի հանցագործի, որի դեմ պայքարել է սառը պատերազմի տարիներին, մինչդեռ քաղաքակիրթ աշխարհում նրան երկարաժամկետ ձերբակալություն կսպառնար: Պարզ է դառնում, որ նրան չի կարելի վստահել անմեղ քաղաքացիների շահերն ու անվտանգությունը պաշտպանելու գործը, քանի որ նրա սեփական շահերը երբեմն չեն համընկնում այդ անմեղների շահերի հետ:

Կարծես այս մանր ու մեծ խորամանկությունները բավական չեն, դեռ հորինվեց նաեւ առասպել հայկական հզոր լոբբիի մասին: Եթե Հայաստանն ասի, որ երկինքը կապույտ է, իսկ Ալիեւը ցանկանա, որ կանաչ լինի, Միացյալ Նահանգների կոնգրեսականներից ու պաշտոնյաներից շատերը եւ մյուսները, որոնք բավական խելք չունեն պարզապես վերեւ նայելու, կսկսեն մեղադրել Վաշինգտոնին, որը տուրք տալով հայկական լոբբիին, համաձայնում է, թե երկինքը կապույտ է: Այս գործելաոճը աղերս ունի թուրքերի դասական ձգձգման քաղաքականության հետ, ցեղասպանության գոյության փաստը ժխտելու համար նրանք նախ ասում են. «Հայերը ստախոսներ են» եւ «Ոչ մի ցեղասպանություն էլ չի եղել», իսկ երբ դա չի օգնում՝ «Գուցե մի քանի դժբախտ պատահար իրոք եղել է, բայց ստախոսները ամեն ինչ չափազանցնում են»: Ճշմարտությունը սակայն այն է, որ ոչ մի հայկական լոբբի էլ իրականում, գուցեեւ, դժբախտաբար գոյություն չունի: Բավականին մեծ ջանքերի, աշխատասիրության ու նպատակասլացության արդյունքում է, որ դեռեւս կապույտ երկինքը կապույտ է համարվում:

Պարզ է մի բան, եթե մենք ցանկանում ենք, որ եղեռնը դատապարտվի եւ Հայաստանի ու Միացյալ Նահանգների միջեւ կապերն ամրանան, պետք է պատրաստ լինենք պնդելու մեր ասածն ու հասնել մեր նպատակին ամեն կերպ: Դրան կօգնի, եթե ապացուցենք, որ ադրբեջանական նավթը Թուրքիայով տեղափոխելու արդեն իսկ իրականացվող ծրագրերը շահավետ չեն եւ ոչ մի լավ բան չեն խոստանում, կօգնի, եթե Հայաստանն ու հայկական համայնքները գործեն համատեղ նպատակներն իրականացնելու ուղիով, կօգնի, եթե իմանանք մեր առավելությունների գինը եւ իրար հետ խորհրդակցենք ավելի արդյունավետորեն, կօգնի, եթե հաջողվի շատ հայերի անցկացնել ԱՄՆ կառավարություն: Սակայն ամենալավն այն կլինի, եթե հաջողվի իրականություն դարձնել հայկական հզոր լոբբիի առասպելը:

AIM, նոյեմբեր
Ամփոփեց
ՌՈՒԶԱՆ ԱՍԻՐՅԱՆԸ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Պրիմակովը կտրականապես դեմ է ՆԱՏՕ-ի ընդլայնմանը

ԱՍՏԱՆԱ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: «Դեպի Արեւելք ՆԱՏՕ-ի ընդլայնման նկատմամբ Ռուսաստանի դիրքորոշումն անփոփոխ է մնում. մենք կտրականապես դեմ ենք Հյուսիսատլանտյան ուխտի շրջանակների ընդլայնմանը», այսօր հայտարարել է ՌԴ կառավարության նախագահ Եվգենի Պրիմակովը՝ Ղազախստանում իր պաշտոնական այցի ավարտից հետո կայացած մամլո ասուլիսում: Պատասխանելով լրագրողների հարցերին՝ Եվգենի Պրիմակովն ընդգծել է, որ Ռուսաստանը «կտրականապես կառարկի ՆԱՏՕ-ին նախկին ԽՍՀՄ հանրապետությունների հնարավոր անդամակցությանը»: «Մենք ստիպված կլինենք մի շարք միջոցներ ձեռնարկել, եթե նախկին ԽՍՀՄ հանրապետություններից որեւէ մեկը գնա այնտեղ», ընդգծել է Եվգենի Պրիմակովը: Նա նաեւ նշել է, որ Դելի կատարած պաշտոնական այցի ընթացքում Ռուսաստանի, Չինաստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ «ռազմավարական եռանկյունի» ստեղծելու մասին իր առաջարկությունը հակազդեցություն չէ ՆԱՏՕ-ի ընդլայնմանը: Ռուսաստանի կառավարության ղեկավարն ընդգծել է, թե, իր կարծիքով, Մոսկվա-Պեկին-Դելի «եռանկյունու» ստեղծումը «կհանգեցնի լոկ տարածաշրջանի կայունության ամրապնդմանը»:

Ռուսաստանն այնուամենայնիվ ցորեն է վաճառում

ԱՄՆ-ի ու Եվրոպայի պարենային օգնությանն սպասող Ռուսաստանը ժամանակ չի կորցնում եւ վաճառում է սեփական հացահատիկը: Հաշվարկների համաձայն, նա հոկտեմբերին եւ սեպտեմբերին արտահանել է 200000-ական տոննա ցորեն: Եվ սա տեղի է ունենում, չնայած Ռուսաստանում հացահատիկի 1998 թ. անհաջող բերքին, որը վատթարագույնն է վերջին քառասուն տարում: Վաճառքն արդարացնում են նրանով, որ հացահատիկի համաշխարհային գները եռակի բարձր են ռուսական շուկայի գներից: Որոշ փորձագետների կարծիքով, ամերիկյան ու եվրոպական ցորենի առաքումներից հետո Ռուսաստանի շուկայում կգոյանա հացահատիկի ավելցուկ: Այնպես որ, պարենային օգնության մի մասը կարող է անօրինական ճանապարհով վաճառվել արտասահմանում: Ի դեպ, ամերիկյան ցորենի 1,5 մլն տոննան Ռուսաստանին մատակարարվում է անվճար:

«ԷՔՍՊՐԵՍ»

Շահ Մասուդի զորքերի հաջող գործողություններ թալիբների դեմ

ԱԲՈՒ ԴԱԲԻ, 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Աֆղանստանի կենտրոնական եւ հյուսիսային շրջաններում իսլամական «Թալիբան» շարժման գլխավոր հակառակորդ Ահմադ Շահ Մասուդի զորքերը հաջող ռազմական գործողություններ են վարում թալիբների զինված ջոկատների դեմ: Մասուդի ներկայացուցիչ Աբդուլան հայտարարել է, որ երկրի հյուսիսը Քաբուլի հետ կապող Սալանգի ռազմավարական լեռնանցքի տակի թունելից դեպի հարավ տեղի ունեցած մարտի ընթացքում ավելի քան 10 թալիբ է սպանվել: Այդ շրջանում ճակատի գիծն անցնում է թունելի մուտքից 4 կմ դեպի հարավ: Մասուդի ներկայացուցչի ասելով, Կենտրոնական Բամիանի նահանգի երեք շրջաններում տեղի են ունեցել թալիբների դեմ տեղի բնակչության զինված ելույթներ, ինչը թույլ է տվել մասուդականներին իրենց վերահսկողության տակ առնել այդ շրջանները: «Թալիբները ձեռքից բաց թողեցին նախաձեռնությունը եւ այժմ ստիպված են պաշտպանվել», նշել է Աբդուլան: Թալիբների ղեկավարությունը հայտարարում է, որ երկրի տարածքի 90 տոկոսն իրենց վերահսկողության տակ է: Սակայն, անկախ աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների համաձայն, ներկայումս թալիբները վերահսկում են տարածքի ընդամենը 75 տոկոսը:

Ահազանգման տեսախցիկներ ավտոմեքենաներում

Ավտոմեքենայի ղեկին ննջելը կարող է խիստ վտանգավոր լինել. հաշվարկների համաձայն, մահացու ելքով ավտովթարների դեպքերի մեկ երրորդը զգոնության թուլացման հետեւանքն է: Դա վերաբերում է հատկապես բեռնատարների եւ միջքաղաքային ավտոբուսների վարորդներին: Պատահական չէ, որ այդ մեքենաների նախագծմամբ զբաղվող լաբորատորիաներում վերջերս փորձում են ստեղծել վարորդների սթափեցման հատուկ սարքեր: Ֆրանսիական «Ռենոն» գերմանական «Սիմենսի» հետ համատեղ մտադրվել է կիրառության մեջ դնել այսպես կոչված «զգոնության դետեկտոր», որի աշխատանքը հիմնված է վարորդի կոպերի շարժումների դիտարկման վրա: Վարորդի առջեւում ամրացվող փոքրիկ տեսախցիկը հետեւում է նրա դեմքին: Նկարահանվող պատկերը ենթարկվում է թվային վերլուծության, ապա մշակվում հաշվարկիչ սարքի կողմից, որը համեմատում է կոպերի շարժումների տարբեր փուլերը: Եթե շարժումների հաճախականությունը մեծանում է, դա ցույց է տալիս, որ վարորդն սկսում է ննջել: Այդ դեպքում հնչում է տագնապի ազդանշան: Եթե «Ռենոյի» նախագծի իրականացման ժամկետը դեռ անորոշ է, ապա «Մերսեդես-բենցի» նմանատիպ ահազանգիչը վարորդներին կծառայի արդեն մեկ-մեկուկես տարի հետո, տեղեկացնում է «Էքսպրես» հանդեսը: Այս համակարգի գլխավոր բաղադրիչներն են տեսախցիկն ու պրոցեսորը: Իսկ տարբերությունն այն է, որ տվյալ դեպքում նկարահանվում է ոչ թե վարորդի դեմքը, այլ... ճանապարհը: Խճուղու սպիտակ շերտերի, մայթեզրերի եւ ապահովության պատնեշների դիրքերի փոփոխությունը հաշվի առնելով համակարգիչը կարողանում է բացահայտել ճանապարհից դուրս գալու ավտոմեքենայի միտումը: Համակարգի յուրահատկությունն այն է, որ այդ դեպքում հնչող ահազանգը լսվում է մեքենայի շեղման կողմից, ինչը վարորդին անմիջապես դրդում է ղեկը պտտել հակառակ ուղղությամբ:

Էլիզաբեթ Բ. «Չառլզը հասունացած չէ գահի համար»

1997 թ. օգոստոսին, երբ իշխանուհի Դիանան դեռ ողջ էր, թագուհու որդու իշխան Չառլզի վարկանիշն իր ամենացածր մակարդակի վրա էր: Բայց նույն տարվա նոյեմբերին ՀԱՀ կատարած այցի ժամանակ Չառլզը սեփական նկարագրի բարելավման նոր փորձ ձեռնարկեց, ոչ պաշտոնական զրույցի բռնվելով լրագրողների հետ, որոնց մինչ այդ անվանել էր «բամբասանք տարածողներ»:

Դա հանրային կարծիքի վերանվաճմանն ուղղված նրա ծավալուն արշավի սկիզբն էր, որը շարունակվում է մինչեւ օրս: Այժմ Չառլզը նախընտրում է հրապարակավ քիչ խոսել որսի կամ գոլֆի մասին, բայց լրագրողներին անպայման հրավիրում է անօթեւանների հանրակացարան այցելելիս, միաժամանակ չմոռանալով ընդգծել, որ իրեն ծառայում են նաեւ սեւամորթներ: Փորձելով գերժամանակակից երեւալ, Չառլզը լուսանկարվում է իր աշխատասենյակում Ինտերնետ ցանցին միացած համակարգչի առջեւ: Նա այլեւս չի քննադատում ժամանակակից ճարտարապետությունը, քանզի վարչապետ Տոնի Բլերը երկրում տպավորիչ շինարարական աշխատանքներ է ծավալել:

Վարչապետի նման Չառլզն էլ սեփական նկարագրի բարելավման նպատակով հատուկ թիմ է ստեղծել, որի պետը նախկին լոբբիստ Մարկ Բոլանդն է: Ինչպես նշում է Քեմբրիջի համալսարանի պրոֆեսոր, բրիտանական միապետության մասնագետ Դեյվիդ Սթարկին, «Բոլանդը լրատվամիջոցների օգտագործման անվիճելի վարպետ է եւ վարչապետի գլխավոր խորհրդական Պիտեր Մանդելսոնի մտերիմն է»: Մարկ Բոլանդին շրջապատում են մի խումբ նվիրյալ խորհրդականներ, որոնք Չառլզի եւ Դիանայի ամուսնալուծության պահին փորձեցին նվազագույնի հասցնել Չառլզի կորուստները: Բայց նրանց ջանքերն իրոք արդյունք տվեցին միայն Դիանայի ողբերգական մահից հետո: «Չառլզի վարկանիշի ներկայիս որոշակի բարձրացման իրական պատճառը Դիանայի մահն է: Վերջինս այլեւս ներկա չէ եւ չի կարող տիրել առաջնության դափնուն», վերլուծում է Դեյվիդ Սթարկին: Իրոք, իշխանուհու կենդանության օրոք Չառլզը հայտնի էր լոկ որպես բացակայող հայր, որն անկարող էր զբաղվել իր երկու զավակներով: Մինչդեռ այսօր Չառլզը բավական հաճախ է հանրությանը ներկայանում երկու կիսաորբ իշխանորդիների ուղեկցությամբ: Դրա շնորհիվ նրանց լուսանկարները կրկին սկսել են հայտնվել ազդեցիկ թերթերի առաջին էջերին:

Սակայն Դիանայի մահից ավելի քան մեկ տարի հետո Չառլզի ճանապարհին լուրջ խոչընդոտներ է հարուցում մեկ ուրիշ կին՝ Էլիզաբեթ Բ թագուհին, Չառլզի մայրը: Թագուհին աջուձախ հայտարարում է, որ ինքը մտադիր չէ հրաժարվել գահից, իսկ խորհրդականների միջոցով ամենքին հասկացնում է, որ Չառլզը դեռ հասունացած չէ գահակալման համար եւ որ նա «պարտավոր է նախ կարգուկանոն հաստատել անձնական գործերում»:

Այս առճակատման հիմքում, անկասկած, Չառլզի սիրուհի Կամիլա Փարկերն է, որին Չառլզը համարում է իր գոյության «անվիճարկելի մասը»: Մինչդեռ նոյեմբերի 14-ին, Չառլզի 50-ամյակի պաշտոնական տոնակատարության ժամանակ թագուհին բացահայտորեն բոյկոտեց Կամիլային: Դրա հետեւանքով մամուլում անցյալում ծավալված Չառլզ-Դիանա դիրքային պատերազմը կրկին բորբոքվեց, միայն թե այժմ լեդի Դիանային փոխարինում է Էլիզաբեթ Բ-ն: «Էքսպրես» հանդեսը տեղեկացնում է, որ վերջերս բրիտանական հեռուստատեսությամբ ցուցադրվել է վավերագրական ֆիլմ, որտեղ այն պնդումն է արվել, թե Չառլզը հուսախաբ է գահից մինչեւ օրս զրկված լինելու պատճառով: Չառլզը ստիպված է եղել հրապարակավ հերքել այդ պնդումները: Բայց հերքումը հազիվ էր հրապարակվել, երբ Չառլզի մերձավոր շրջապատից հանրությանը հայտնի դարձավ, որ Ուելսի իշխանն ափսոսում է, որ թագուհին հրաժարվում է որդուն փոխանցել իր պաշտոնական պարտականությունների մի մասը:

Անգլիական թերթերը պարբերաբար փորձում են պարզել գահի այդ հավերժական հավակնորդի գոյության իմաստը: Բանավեճերը կրկին բորբոքվեցին նրա 50-ամյակի առթիվ՝ տեղի տալով մի շարք դաժան մեկնաբանությունների: Այսպես, «Սանդի թայմսը» գրեց. «Արդյոք Չառլզը չի՞ հետաքրքրվում բացառապես իր շաղգամներով կամ գլխավորապես ծիսակատարությամբ ու որսորդությամբ»:

Գ. Ք.

digitised by A.R.A.R.@

Հայ պատմագիտության նահապետը

Ակադեմիկոս Հակոբ Մանանդյանի ծննդյան 125 ամյակի առթիվ

Նա հայագիտությունը բարձրացրեց մի նոր աստիճանի՝ ժամանակակից համաշխարհային պատմագիտության մակարդակի: Նա առաջիններից մեկն էր, որ գիտական լայն քննարկման առարկա դարձրեց հայ ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական եւ քաղաքական պատմությունը՝ ընթերցողի սեղանին դնելով ծավալուն գործեր, ազգայինը մեկնաբանելով ընդհանուր շղթայի մեջ, հարեւան ժողովուրդների եւ ընդհանուր պատմության անցուդարձի ատաղձի վրա: Մանանդյան-պատմաբանի կյանքի գործը, անշուշտ, նրա «Քննական տեսություն հայ ժողովրդի պատմության» եռահատորյակն է: Ակադեմիկոս Բ. Գրեկովի գնահատմամբ «նա իր հայրենի երկրի համար արեց ավելին, քան նրա բոլոր նախորդները»:

Ախալցխայի Մարդա թաղամասում 1873-ի վերջին, անտառապետ Համազասպի ընտանիքում ծնվեց առաջնեկը՝ Հակոբը: Սկզբնական կրթությունը ստացել է ծննդավայրի Կարապետյան արական վարժարանում, ուսումը շարունակել Թիֆլիսի առաջին դասական գիմնազիայում: Մանթաշյանների եւ Ակոպովների հովանավորյալը մեկնում է Գերմանիա, ընդունվում Ենայի համալսարանի փիլիսոփայության ֆակուլտետ, հետեւում Լայպցիգի եւ Ստրասբուրգի համալսարանների արեւելագիտության դասընթացներին, աշակերտում ժամանակի նշանավոր արեւելագետներին եւ լեզվաբաններին, հմտանում հին եւ նոր լեզուների ուսումնասիրության մեջ: Ավարտելով համալսարանը ստանում է փիլիսոփայական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան՝ «Պատմություն Աղվանից» աշխատության հեղինակի հարցի շուրջը» թեզի փայլուն պաշտպանության համար: Հետագայում էքստեռն ավարտում է Դորպատի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը: Սանկտ Պետերբուրգի համալսարանում ավարտում է արեւելյան լեզուների բաժինը՝ ստանալով հայ-պարսկական բանասիրության մագիստրոսի առաջին կարգի դիպլոմ: Տիրապետում էր ռուսերեն, գերմաներեն, ֆրանսերեն, անգլերեն, հին հունարեն, լատիներեն, պարսկերեն, սանսկրիտ, ասորերեն, եբրայերեն լեզուներին, գրաբարին:

Հ. Մանանդյանը կնոջ՝ Վարվառա Մանանդյանի հետ 1905 թ.

1898-ի աշնանը 25-ամյա երիտասարդը գալիս է Հայաստան եւ շուրջ երեք տասնամյակ մանկավարժական գործունեություն ծավալում: Էջմիածնի Գեւորգյան ճեմարանում գերմաներեն եւ հունարեն է դասավանդում, Հունաստանի գրականություն եւ փիլիսոփայության պատմություն: Թիֆլիսի արական գիմնազիայում եւ Ներսիսյան դպրոցում ավանդում է հայերեն, գերմաներեն եւ հայ գրականության պատմություն: Տասը տարի աշխատում է Բաքվի նահանգային դատարանում որպես իրավաբան, միեւնույն ժամանակ քաղաքի ժողովրդական համալսարանում եւ առեւտրական դպրոցում դասավանդում է քաղաքատնտեսություն: Աշխատակցել է պարբերական մամուլին, խմբագրել է «Արշալույս», «Գործ», «Բաքու» պարբերականները: Հակոբ Մանանդյանը Երեւանի համալսարանի հիմնադիր դասախոսներից է, եղել է համալսարանի առաջին ռեկտորը, արեւելագիտության, պատմագրական ֆակուլտետների դեկան, հայ ժողովրդի պատմության ամբիոնի վարիչ: Նա 1936-ին ի թիվս մեր անվանի հայագետների Աբեղյանի, Աճառյանի, Ղափանցյանի, համալսարանից ազատվում է եւ ամբողջովին նվիրվում գիտությանը: Հայ պատմագիտության նահապետը թողել է հայերեն, ռուսերեն, գերմաներեն ավելի քան հարյուր աշխատություն՝ նվիրված հայ ժողովրդի հին եւ միջնադարյան պատմությանն ու բանասիրությանը, Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական հարաբերություններին, քաղաքներին, առեւտրին եւ քաղաքային կյանքին, Հայաստանի եւ Անդրկովկասի պատմական աշխարհագրությանը, առեւտրական ճանապարհների ու ռազմական արշավանքների երթուղիների ուսումնասիրությանը, չափագիտությանը, վիմագրությանը: Գիտական հետաքրքրությունների բազմազանության մեջ սկզբնապես Մանանդյանին զբաղեցնում էին բանասիրության եւ բնագրագիտության հարցերը: Ուսումնասիրել է ԺԲ-ԺԹ դարերի հայկական վկայաբանական գրականության բնագրերն ու Հրաչյա Աճառյանի հետ համատեղ հրատարակել «Հայոց նոր վկաները» քննահամեմատական ստվար ժողովածուն: Զբաղվել է հունական իմաստասիրական երկերի հայերեն թարգմանությունների, հայոց մատենագիտության, հունաբան դպրոցի գործունեության, լեզվի, առանձին երկերի, հատկապես Դավիթ Անհաղթի իմաստասիրական ժառանգության ուսումնասիրությամբ: Այս բնագավառում կատարած նրա աշխատանքների հանրագումարն էր «Հունաբան դպրոցը եւ նրա զարգացման շրջանները» ընդհանրացնող մենագրությունը, որտեղ ցույց է տվել հունաբան դպրոցի դերը հայոց աշխարհիկ բանաստեղծության, հայոց լեզվի ձեւաբանության, շարահյուսության եւ բառապաշարի զարգացման գործում: Մանանդյանը զբաղվել է նաեւ Մովսես Խորենացու Պատմության գրության ժամանակի խնդրով՝ խիստ բարձր գնահատելով Խորենացու երկերի նշանակությունը Հին Հայաստանի պատմության ամենատարբեր հարցերի ուսումնասիրության բնագավառում: Իսկ մեկ այլ՝ «Մեսրոպ Մաշտոցը եւ հայ ժողովրդի պայքարը մշակութային ինքնուրույնության համար» աշխատության մեջ բացահայտել է հայ գրերի պատմության հետ կապված մի շարք առեղծվածներ եւ հանգել եզրակացության, որ մաշտոցյան գրերն ստեղծվել են 392-393 թթ.: Գիտական մեծ արժեք են ներկայացնում Մանանդյանի աշխատությունները՝ նվիրված Հայաստանում հայտնաբերված հունական վիմագիր արձանագրությունների վերծանմանն ու ուսումնասիրությանը («Գառնիի հունարեն արձանագրությունը եւ Գառնիի հեթանոսական տաճարի կառուցման ժամանակը»):

Հարուստ եւ բազմազան է հայագիտության կաղնու պատմագիտական ժառանգությունը, որն ընդգրկում է հայ ժողովրդի պատմության հանգուցային հարցերը: Նրա բազում տեսակետներ այսօր էլ չեն կորցնում իրենց այժմեականությունը, ուղեցույց են հին եւ միջնադարյան Հայաստանի պատմության ամենատարբեր հարցերի մեկնաբանության համար: Մանանդյանի առաջին հետազոտություններն այս բնագավառում նվիրված էին շինականների դրության, արքունիքի հարկերի, հողատիրության ձեւերի ուսումնասիրությանը: «Ֆեոդալիզմը Հին Հայաստանում» մենագրության մեջ լուսաբանված են Հայաստանում ֆեոդալիզմի ծագման, զարգացման, կազմալուծման ու անկման խնդիրները, փորձել է ապացուցել, որ Հայաստանը ստրկատիրական հասարակարգ չի ապրել, տոհմատիրական կարգերի քայքայումից անմիջապես հետո տիրապետել են ֆեոդալական հարաբերությունները: «Տիգրան Բ եւ Հռոմը» մենագրության մեջ համոզիչ փաստերով ապացուցել է Տիգրան Բ-ի մասին հռոմեական սկզբնաղբյուրներում պահպանված վկայությունների գունազարդված, միակողմանի բնույթը՝ միաժամանակ վեր հանելով հռոմեական նվաճողների դեմ մեր ժողովրդի մղած պայքարի մինչ այդ չլուսաբանված դրվագները:

Պատմաբան Հակոբ Մանանդյանի կյանքի ուղին զուգորդվեց եւս մեկ պսակով՝ մանկավարժական գործունեությամբ եւ հայացքներով, որոնք այսօր էլ արդիական են եւ ուսանելի: Հանդես գալով ժամանակի առաջադեմ մամուլի էջերում («Մուրճ», «Հանդես հայագիտական», «Մանկավարժանոց»), նա հարց դրեց լուսավորության միջոցով երջանկության կրակը միշտ վառ պահել հայոց օջախներում, ընդգծեց, որ անհատի բարոյական դաստիարակության գործում անգնահատելի է կոլեկտիվի դերը: «Անհրաժեշտ է դպրոցական կյանք վերադարձնել մարդկային ռոմանտիկան, գրում էր Մանանդյանը, օգնել սովորողներին իրենց ուժերին համապատասխան նշանակալից այնպիսի գործեր գտնել ու կատարել, որոնք անհրաժեշտ են ժողովրդին, ինչպես աճի վիտամիններ»:

«Մայրենիի հարստության կենսատու աղբյուրը, պատգամում է Մանանդյանը, մանկան առաջ պիտի բացվի բարբառելու առաջին օրից եւ կատարելագործվի ամբողջ կյանքում»:

Հայագիտությանը կարեւոր նպաստ են աշխարհի շատ գիտնականների եւ հասարակական-քաղաքական գործիչների (Ն. Մառ, Ա. Լունաչարսկի, Ա. Մեյե, Մ. Գորկի, Գր. Հարությունյան, Հ. Տաշյան, Լեո, Գ. Խալաթյանց, այլք) հասցեագրված Մանանդյանի հաղորդումներն ու նամակները, որոնցից շատերը չիրականացված հետազոտությունների համառոտ ամփոփումներ են եւ պահվում են Երեւանի Մատենադարանում:

1939-ին Հակոբ Մանանդյանն ընտրվում է ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի իսկական անդամ՝ հայ առաջին ակադեմիկոսը: Չորս տարի հետո հաստատվում է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի առաջին կազմում: Այսպիսին է մեծ մարդու եւ մտածողի գիտական վաստակի անբեկանելի կառույցը, որն իր ուրույն ու մշտական տեղն ունի հայագիտության մեջ:

Հայագիտության զարգացման նվիրական փաղանգի պատվագլուխ կյանքի ուղին ընդհատվեց 1952-ի փետրվարին: Նա հեռացավ կյանքից իր հետ տանելով մեր ժողովրդի պատմության եւ բանահյուսության կնճռոտ ու մութ շատ ու շատ ծալքեր: Նրա աճյունն ամփոփված է այն բուհի բակում, որի առաջին ռեկտորն էր:

ԼԵՒՈՆ ԿԱՆՏԱՅԱՆ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ-ՎԱՃԱՌՔ

Ամանորյա կոմպոզիցիաներ «Բրաքիոն էլիտա սերվիսում»

Ամանորին աշխարհը բարիանում է, բարիանում են մարդիկ՝ լավ օրերի, երջանկության ակնկալիքով: Խորհրդային տարիներին կառուցված մեր փոքրիկ եւ անհարմար բնակարաններում հազիվ էին տեղավորվում

նույնիսկ մի քիչ մեծ, միապաղաղ ոճով զարդարված տոնածառերը, իսկ փոքրիկ ամանորյա կոմպոզիցիաների մասին գաղափար չունեինք: Աշխարհի եւ մեր միջեւ պատնեշի վերացումից հետո Ամանորին մեր բնակարաններում մանուկների, ինչու չէ, նաեւ մեծերի համար հեքիաթային աշխարհ ստեղծելու հնարավորությունները մեծացան: «Բրաքիոն էլիտա սերվիսում» բացված ամանորյա կոմպոզիցիաների ցուցահանդես-վաճառքը հնարավորություն է տալիս մեզ ունենալու սեղանի եւ պատի բազմազան չափերի կոմպոզիցիաներ՝ ստեղծված ֆիրմայի լավագույն դիզայներների ձեռքով: Բնական չոր նյութեր, փոքրիկ Ձմեռ պապիկներ, կենդանիներ, խաղալիքներ ընդգրկող կոմպոզիցիաները հագեցած էին Նոր տարվա գույներով՝ դեղինով, կարմիրով եւ սպիտակով: Այս գույները խորհրդանշում են հավերժություն, երջանկություն, սեր եւ մաքրություն: Սպիտակ եւ կարմիր է նաեւ Նոր տարվա ծաղիկը՝ պուանսեթիան, որը նույնպես կոմպոզիցիաների կարեւոր մաս է կազմում: Այս տարի ամանորյա կոմպոզիցիաներն ավելի էժան են, քանի որ Հոլանդիայից հումքը ավտոմեքենաներով է բերվել:

Ցուցահանդեսը նշանակալից էր Ռուսաստանի արտֆլորայի գեղարվեստական ղեկավար, Ռուսաստանի դիզայներների միության անդամ, Մեծ Բրիտանիայի ծաղկահարդարների ազգային ասոցիացիայի Նաֆագի (որը ստեղծում է ծաղկահարդարման ստանդարտները եւ նորաձեւությունը) անդամ Լյուդմիլա Կորչագինայի աշխատանքներով: Մասնագիտությամբ ճարտարապետ Լյուդմիլա Կորչագինայի աշխատանքները նորություն էին իրենց ոճով (մոդեռն գիծ), մտահղացումներով (ամանորյա կոլաժներ), ինչպես նաեւ շատ հետաքրքիր էին եւ բարձրաճաշակ: Տեսնելով նրա արհեստական ծաղիկների հարսնացուի փունջը, որը տեղում վաճառվեց, շատերը կատակով ասում էին, որ դրա համար արժե նորից ամուսնանալ:

Ա. Ա.

Միջազգային մրցանակներ հայ դպրոցականներին

Մայրաքաղաքի թիվ 139 դպրոցի աշակերտուհի Տաթեւիկ Հարությունյանի գեղանկարչական աշխատանքը հատուկ մրցանակի է արժանացել «Պահպանվող տարածքների երթ-98»-ի շրջանակներում Մոսկվայում կայացած «Արգելոցային բնության աշխարհ» միջազգային մրցույթում: Այն մրցանակաբաշխության կներկայացվի մրցույթի համաշխարհային փուլում, որը կազմակերպվելու է Միացյալ Նահանգներում:

Մրցանակի է արժանացել նաեւ նույն դպրոցի սան Լուսինե Սարգսյանի աշխատանքը, դիպլոմներ են շնորհվել բոլոր 11 հայ մասնակիցներին:

«Պահպանվող տարածքների երթ» միջազգային ծրագրի տոնակատարությունները սկսվել են 1990 թվականին ԱՄՆ-ում: Ծրագիրը նպատակ ունի նպաստել հասարակության բնապահպանական կրթությանը, անապատացման դեմ պայքարին, արգելոցների պահպանությանը, կանաչապատման աշխատանքներին: Հայաստանում ծրագրի համակարգողի պարտականությունները 1997 թվականից ստանձնել է «Տապան» էկո-ակումբը:

ԼԻԼԻԹ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Հայկական մամուլի դերի մասին քննարկում Ֆրանսիայում

Իր հրատարակման 20-ամյակի առիթով Գրենոբլի (Ֆրանսիա) Հայ ակումբի լրատու «Ազատ մագազին» եռամսյա պարբերականը նոյեմբերի 21-ին Գրենոբլի Հայ մշակույթի տանը կլոր սեղանի շուրջ է հրավիրել իր գործընկերներից «Աշխարհ», «Ֆրանս-Արմենի», «Կամք», «Յառաջ», «Լե Նուվել դ'Արմենի», «Լա լետր դը Լյուգաբ» (ՀԲԸՄ-ի լրատու) եւ «Ռադիո Արմենի» թերթերի եւ ռադիոհաղորդումների պատասխանատուներին՝ զրուցելու «Հայկական լրատվամիջոցները: Ո՞ւմ համար եւ ինչո՞ւ» թեմայի շուրջ:

Քննարկումը մեծ պատասխանատվությամբ եւ մակարդակով վարել է «Պրոգրե» թերթի թղթակից Ժանին Պալույանը, բացման խոսքով հանդես է եկել եւ նախագահել «Ազատ մագազինի» հրատարակման տնօրեն Գրեգուար Ադամյանը: Ելույթների ընթացքում հնչել է այն միտքը, որ հակառակ ֆինանսական եւ բազում այլ դժվարությունների, Ֆրանսիայում լույս տեսնող թերթերն ու հեռասփռվող ռադիոհաղորդումները նպաստում են ողջունելի համագործակցության մթնոլորտ ստեղծելու հայկական ամենատարբեր կազմակերպությունների միջեւ:

Հ. Օ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մարզական

ՀԱՅՐԵՆԻՔ-ՍՓՅՈՒՌՔ

Կարո Քեբաբջյանը Ղարաբաղի ուշուի եւ քունգ ֆուի ֆեդերացիայի նախագահ

ՀՄԸՄ-ի պատվիրակությանն ընդունեց ԼՂՀ-ի վարչապետ Ժիրայր Պողոսյանը

1998 թվականի դեկտեմբերի 20-ը պատմական օր կարելի է համարել ինչպես Լեռնային Ղարաբաղի, այնպես էլ սփյուռքահայ մարզական կյանքում: Ստեփանակերտի սպորտվարչությունում ԼՂՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարարի տեղակալ Արմեն Սարգսյանի, սպորտվարչության պետ Գարի Բալայանի, լիբանանահայ ու ֆրանսահայ սեւ գոտիների միության ներկայացուցիչների ներկայությամբ տեղի ունեցավ հատուկ նիստ: Արեւելյան մարտարվեստի Մեծ վարպետ Կարո Քեբաբջյանը իր հետ բերել էր եվրոպայի ուշուի ֆեդերացիայի նամակը ուղղված ԼՂՀ-ի նախագահությանը: Դրանով նորանկախ երկիրը հրավիրվում է մաս կազմել մարզաձեւի միջազգային կազմակերպությանը: Նկատի առնելով լիբանանահայ աշխարհահռչակ մարզիկի ու մարզչի ծառայությունները Հայաստանի ու Արցախի սպորտի զարգացման գործում ու նրա լայն կապերը արեւելյան մարտարվեստի համաշխարհային կենտրոնների հետ Կարո Քեբաբջյանին ընտրեցին ԼՂՀ-ի նորաստեղծ ուշուի եւ քունգ ֆուի ֆեդերացիայի նախագահ:

Մինչ այդ Ստեփանակերտի կենտրոնական մարզադահլիճում ՀՄԸՄ-ի 130 նորընծա անդամ-անդամուհիներ հիանալի ցուցադրական ելույթով իրենց վրա բեւեռեցին Լեռնային Ղարաբաղի մարզական ու ոչ միայն մարզական շրջանակների ուշադրությունը: Ֆրանսահայ մարզիչ Հարութ Բերբերյանը, իր օգնական Հայկ Հարությունյանի հետ, արդեն իսկ հիմք էին դրել ուշուի եւ քունգ ֆուի մի նոր կենտրոնի միաժամանակ սկսելով մարզել արցախյան բանակի հատուկ միավորումները: Զանգվածային լրատվական միջոցները ներկայացնեցին այս միջոցառմանը, որի ավարտին ՀՄԸՄ-ի լիբանանահայ եւ ֆրանսահայ պատվիրակությունը առավել աչքի ընկնող մարզիկներին պարգեւատրեց նվերներով, բոլորին՝ համազգեստներով, ԼՂՀ-ի մարզական ղեկավարներին՝ հուշանվերներով: Նույն օրվա երեկոյան պատվիրակությանն ընդունեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության վարչապետ Ժիրայր Պողոսյանը:

Արցախի լրատվամիջոցների ներկայացուցիչները «շրջապատել են» հյուրերին:

Դեկտեմբերի 21-ի առավոտյան Ստեփանակերտի համալսարանում հիմնադրելով ուշուի եւ քունգ ֆուի ամբիոն, այնուհետեւ ՀՄԸՄ-ի պատվիրակությունը եղավ Ասկերանի շրջանի Հոսեփավան գյուղում, որտեղ պայմանագիր կնքեց նորակառույց մի թաղամասի բնակարանները իրենց հողամասերով ՀՄԸՄ-ի մարզիկների համար գնելու որպես հիմք օլիմպիական ավանի: Պայմանագիրը կնքվեց ԼՂՀ-ի սոցիալական ապահովության նախարարությունում: Հանդիպում ունենալով նաեւ արցախյան բանակի կենտրոնական շտաբում Մեծ վարպետը լուծեց մարզիչներ Հ. Բերբերյանի, Ս. Հարությունյանի, Լիբանանից մեկ տարով գործուղված Հ. Ադամյանի բնակության եւ աշխատանքային հարցերը: Ապա, անցնելով ազատագրված Շուշիի փողոցներով, հարգանքի տուրք մատուցելով վերանորոգ Ղազանչեցոց եկեղեցու կամարների տակ մեր բյուրավոր նահատակներին ՀՄԸՄ-ի պատվիրակությունը վերադարձավ Երեւան շարունակելու իր հանդիպումներն ու աշխատանքները:

ՀԱՄՈ ՄՈՍԿՈՖՅԱՆ
ՀՄԸՄ-ի մամլո դիվան

ԳՈ

Հավաքականի կազմը որոշվեց

Անցկացվեց ճապոնական հինավուրց գո խաղի Հայաստանի հերթական 7-րդ առաջնությունը: Մրցումներում հանդես եկան Երեւանի, Արտաշատի, Եղեգնաձորի եւ Դիլիջանի 15 մարզիկներ: Երկու օր շարունակ մայրաքաղաքի «Մխիթար Սեբաստացի» հանրակրթական համալիրի «Մեխակ» կրթօջախում համառ պայքար ընթացավ հաղթողի կոչման համար:

Շվեյցարական մրցակարգով անցկացված առաջնությունում հաղթող դարձավ եւ հանրապետության չեմպիոնի կոչումը նվաճեց պետական համալսարանի ուսանող, երեւանցի Դավիթ Հարությունյանը, որը 5 միավոր վաստակեց: Նույնքան միավորով երկրորդ մրցանակակիր դարձավ եղեգնաձորցի էմիլ Մանվելյանը (նա առաջին տեղը զիջեց Հարությունյանին, քանի որ նրանից պարտություն էր կրել): Երրորդ տեղում է եղեգնաձորի մեկ այլ ներկայացուցիչ, Սամվել Ոսկանյանը՝ 4 միավոր:

Առաջնության արդյունքներով որոշվեց Հայաստանի հավաքականի կազմը, որը եկող տարվա մարտ ամսին կմասնակցի Փարիզում կայանալիք եվրոպայի առաջնությանը:

Ավելացնենք, որ առաջնությունն անցկացվեց հանրապետական ֆեդերացիայի նախաձեռնությամբ (նախագահ՝ Աշոտ Սարգսյան), իսկ այն հովանավորեց «Արմենիա թրավել+Մ» կազմակերպությունը, որը մրցանակներ հանձնեց հաղթողներին, մրցանակակիրներին:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Մարզիչ-մանկավարժի պատվին

Երեւանի «Մալաթիա» մարզական ակումբում, որը գտնվում է թիվ 90 դպրոցում, անցկացվեց ազատ ոճի ըմբշամարտի մրցաշար, որի մասնակիցները վիճարկեցին ճանաչված մարզիչ-մանկավարժ, ՀՀ վաստակավոր մարզիչ Յուրի Բաբայանի մրցանակը: Տարեմուտի այս մրցումներում հանդես եկան Գյումրիի, Վանաձորի, Արտաշատի, Դսեղի, Ուջանի, Կոշի, Գառնիի եւ Երեւանի 157 պատանի ազատ ոճայիններ:

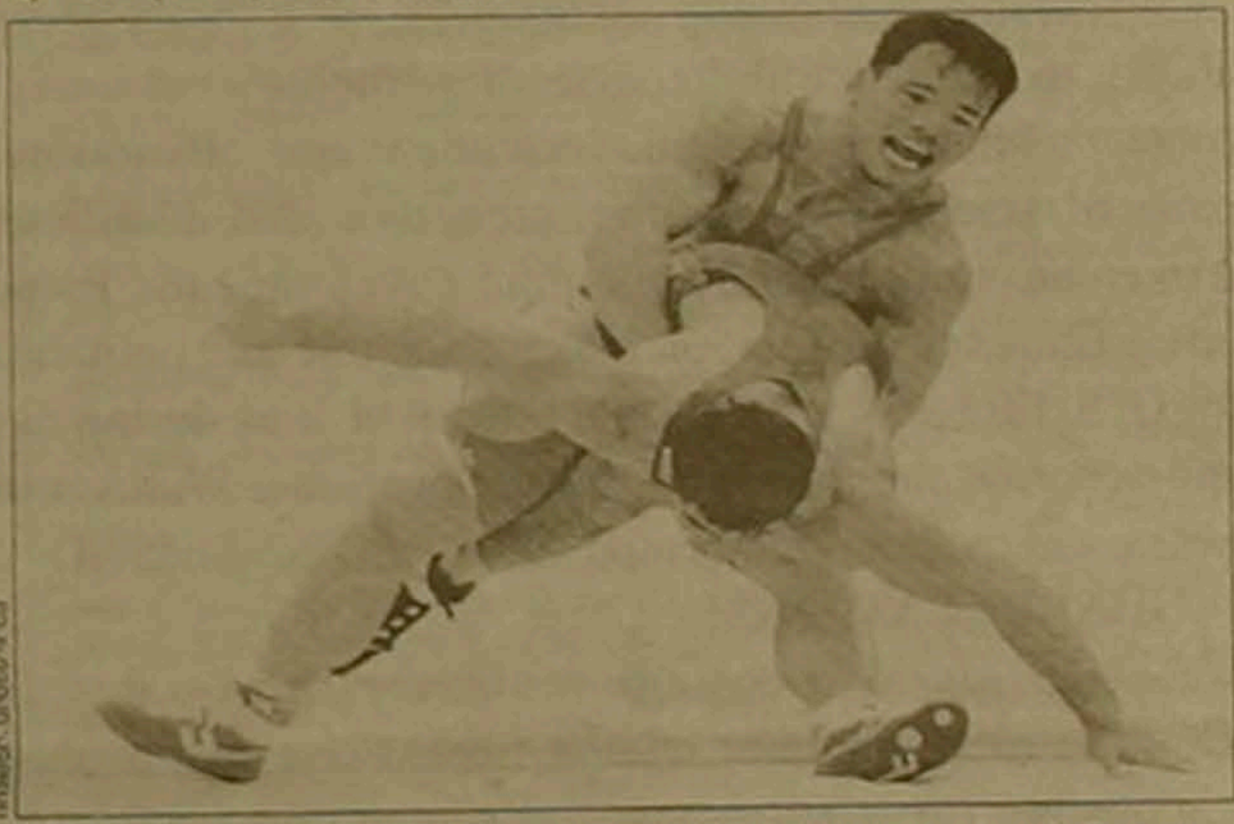

Հիանալի հանդես եկան «Մալաթիա» ակումբի ըմբիշները, որոնք 11 քաշային կարգերից 7-ում նվաճեցին հաղթողի կոչումը: Ահա նրանց անունները. Գարիկ Տիգրանյան, Անդրանիկ Գրիգորյան, Ցոլակ Ալեքսանյան, Կորյուն Հովսեփյան, Վրույր Մուրադյան, Հակոբ Գյումուշյան, Հակոբ Սարգսյան: Հաջող էր նաեւ Գառնիի մարզադպրոցի տղաների մրցելույթը: Նրանցից երկուսը՝ Արսեն Բաղդասարյանը եւ Արմեն Հարությունյանը, կանգնեցին պատվո պատվանդանի առաջին աստիճանին: Մյուս երկու քաշային կարգերում հաղթող դարձան Սարգիս Մարտիրոսյանը (Երեւան, «Հայաստան» մարզական միություն) եւ Արտյոմ Դալլաքյանը (Վանաձոր):

Մասնագետների կարծիքով, մեր ազատ ոճայինները բավարար մակարդակի պատրաստականություն ցուցադրեցին, եւ նրանց մեջ քիչ չեն օժտված ըմբիշները:

ԲԱՍԿԵՏԲՈԼ

Առջեւում երկրորդ փուլն է

10-րդ տուրի խաղերով ավարտվեց բասկետբոլային Եվրալիգայի առաջին նախնական փուլը: Մի խմբի առաջին երեք թիմերը երկրորդ փուլում կմրցեն այլ խմբի չորրորդից վեցերորդ տեղերը գրաված թիմերի հետ: Երկրորդ փուլում եւս թիմերը կմրցեն երկու շրջանով:

Առաջին խումբ

«Էլան Բեռնե» (Պո Օրտեզ, Ֆրանսիա)-«Ժալգիրիս» (Կաունաս, Լիտվա) 56-66, «Ինջիս» (Վարեզե, Իտալիա)-«Ֆեներբախչե» (Ստամբուլ, Թուրքիա) 92-78, «Տաու-Կերամիկա» (Վիկտորիա, Իսպանիա)-«Ավտոդոր» (Սարատով, Ռուսաստան) 80-60:

	Խ	Հ	Պ	Մ
1. Ժալգիրիս	10	8	2	18
2. Ֆեներբախչե	10	6	4	16
3. Էլան Բեռնե	10	5	5	15
4. Տաու-Կերամիկա	10	5	5	15
5. Ինջիս	10	4	6	14
6. Ավտոդոր	10	2	8	12

Երկրորդ խումբ

«Էֆես Պիլզեն» (Ստամբուլ, Թուրքիա)-«Պանաթինաիկոս (Աթենք, Հունաստան) 53-80, «Ցիբոնա» (Զագրեբ, Խորվաթիա)-«Մակաբի» (Թել Ավիվ, Իսրայել) 78-60, «Ցրվենա զվեզդա» (Բելգրադ, Հարավսլավիա)-ՏԴԿ (Մանրեսա, Իսպանիա) 88-60:

	Խ	Հ	Պ	Մ
1. Պանաթինաիկոս	10	10	0	20
2. Էֆես Պիլզեն	10	7	3	17
3. Մակաբի	10	4	6	14
4. Ցիբոնա	10	4	6	14
5. ՏԴԿ	10	3	7	13
6. Ցրվենա զվեզդա	10	2	8	12

Երրորդ խումբ

«Օլիմպիակոս» (Պիրեյ, Հունաստան)-ԲԿՄԱ (Մոսկվա, Ռուսաստան) 74-76, «Զադար» (Խորվաթիա)-«Ալբա» (Բեռլին, Գերմանիա) 79-82, «Ուլկեր» (Ստամբուլ, Թուրքիա)-«Կինդեր» (Բոլոնիա, Իտալիա) 49-60:

	Խ	Հ	Պ	Մ
1. Օլիմպիակոս	10	8	2	18
2. Կինդեր	10	7	3	17
3. ԲԿՄԱ	10	5	5	15
4. Ուլկեր	10	4	6	14
5. Զադար	10	3	7	13
6. Ալբա	10	3	7	13

Չորրորդ խումբ

«Ռեալ» (Մադրիդ, Իսպանիա)-«Տիմսիստեմ» (Բոլոնիա, Իտալիա) 65-69, ԱՍՎԵԼ (Վիլերբան, Ֆրանսիա)-«Օլիմպիա» (Լյուբլյանա, Սլովենիա) 77-68, «Սամարա» (Ռուսաստան)-ՊԱՕԿ (Սալոնիկ, Հունաստան) 84-77:

	Խ	Հ	Պ	Մ
1. Օլիմպիա	10	7	3	17
2. ԱՍՎԵԼ	10	7	3	17
3. Ռեալ	10	6	4	16
4. Տիմսիստեմ	10	5	5	15
5. ՊԱՕԿ	10	4	4	14
6. Սամարա	10	1	9	11

Երկրորդ փուլում խմբերի կազմերն այսպիսին են՝ «E» խումբ՝ «Ժալգիրիս» 18 միավոր, «Ֆեներբախչե» 16, «Էլան» 15, «Ցիբոնա» 14, ՏԴԿ 13, «Ցրվենա զվեզդա» 12, «F» խումբ՝ «Պանաթինաիկոս» 20, «Էֆես» 17, «Տաու» 15, «Մակաբի» եւ «Ինջիս» 14-ական, «Ավտոդոր» 12, «G» խումբ՝ «Օլիմպիակոս» 18, «Կինդեր» 17, ԲԿՄԱ 15, ՊԱՕԿ 14, «Տիմսիստեմ» 13, «Սամարա» 11, «H» խումբ՝ «Օլիմպիա» եւ «ԱՍՎԵԼ» 17-ական, «Ռեալ» 16, «Ուլկեր» 14, «Զադար» եւ «Ալբա» 13-ական միավոր:

Երկրորդ փուլի խաղերը կսկսվեն եկող տարվա հունվարի 7-ին եւ կավարտվեն փետրվարի 18-ին:

ՄՐՑԱՇՐՋԱՆ-98

Կարեւորագույն իրադարձությունները

Ամերիկյան *Ասոշիեյթեդ պրեսս* լրատվական գործակալությունը, հիմնվելով իր բաժանորդների կարծիքի վրա, որոշել է 1998 թվականի կարեւորագույն մարզական իրադարձությունները:

Համընդհանուր կարծիքով, կարեւորագույնը Ֆրանսիայում անցկացված ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության եզրափակիչն է, որտեղ Ֆրանսիայի հավաքականը 3-0 հաշվով վստահ հաղթանակ տարավ Բրազիլիայի ընտրանու նկատմամբ եւ առաջին անգամ նվաճեց չեմպիոնի կոչումը:

Երկրորդ տեղում «Տուր դը Ֆրանս» հեծանվավազքի ժամանակ ծագած դոպինգային սկանդալն է: Հիշեցնենք, որ 21 թիմերից 6-ի անդամները մեղադրվեցին արգելված դեղամիջոցներ օգտագործելու մեջ:

Երրորդ կարեւոր իրադարձություն է համարվել «Ֆորմուլա-1» դասի մեքենաների աշխարհի առաջնությունում Միկա Հակինեն-Միխայել Շումախեր մրցակցությունը: Ֆինն մրցարշավորդ Հակինենն ի վերջո հաղթեց ու առաջին անգամ դարձավ աշխարհի չեմպիոն:

Կարեւորագույն իրադարձությունների ցանկում չորրորդը ֆուտբոլի աշխարհի առաջնության եզրափակիչ խաղից առաջ Բրազիլիայի հավաքականի հարձակվող Ռոնալդոյի խորհրդավոր հիվանդությունն է: Իսկ ֆրանսիացիների հետ խաղի ժամանակ դաշտում կարծես ոչ թե հանրահայտ ֆուտբոլիստն էր, այլ նրա դժգույն ստվերը:

Հինգերորդը ամերիկյան հանրահայտ թեթեւատլետ Ֆլորենս Գրիֆիթ-Ջոյների անսպասելի մահն էր, որը ցնցեց աշխարհին: 1988 թվականին 100 մետր արագավազքում այս մարզուհու սահմանած համաշխարհային ռեկորդը (10, 49 վայրկյան) հայտնի չէ, թե երբ կգերազանցվի:

Բասկետբոլի ազգային ասոցիացիայի (NBA) առաջնությունում «Չիկագո բուլզի» տարած երրորդ անընդմեջ հաղթանակը (որը 6-րդն էր վերջին 8 տարվա ընթացքում) հարցման ցուցակում վեցերորդն է:

Յոթերորդ տեղում լրատվամիջոցների հանրահայտ մագնատ Ռուպերտ Մերդոկի փորձն էր՝ 1 մլրդ դոլարով գնել անգլիական «Մանչեսթր Յունայթեդ» ֆուտբոլային ակումբը:

Նագանոյում անցկացված ձմեռային օլիմպիադան, որը ՄՕԿ-ի նախագահ Խուան Անտոնիո Սամարանչն անվանեց ազգերի պատմության մեջ ամենանշանակալից իրադարձությունը, ութերորդն է ճանաչվել:

Իններորդ տեղում է հայտնվել այնպիսի մի իրադարձություն, ինչպիսին բասկետբոլի ազգային ասոցիացիայի պրոֆեսիոնալ բասկետբոլիստների գործադուլն է (հիշեցնենք, որ NBA-ի ղեկավարներն ու խաղացողները ոչ մի կերպ չեն կարողանում լուծել ֆինանսական խնդիրները):

Տասներորդ տեղը բաժանում են թենիսում եւ դահուկային սպորտում գրանցված երկու բացարձակ նվաճումներ: Ամերիկացի Փիթ Սամփրասը 6-րդ տարին անընդմեջ մրցաշրջանը եզրափակեց աշխարհի ուժեղագույն թենիսիստների ցուցակի առաջին տեղում: Նագանոյի օլիմպիադայում նորվեգացի Բյոռն Դելին իր ոսկե մեդալների թիվը հասցրեց 8-ի: Մինչ այդ դեռ ոչ մի մարզիկ ձմեռային օլիմպիադայի չեմպիոնի կոչումը այդքան անգամ չէր նվաճել:

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

AMERICAN EMBASSY YEREVAN
NATIONAL HIRE VACANCY ANNOUNCEMENT

1. POSITION TITLE: *DISPATCHER*

SUMMARY OF DUTIES:

Coordinates motor vehicle usage through the use of written and verbal requests, thereby providing efficient transportation service to the Embassy. Prepares and maintains records and reports on motorpool operations. Insures that all motorpool vehicles are properly maintained by following an established maintenance schedule. May, on occasion, be required to operate a motor vehicle.

QUALIFICATIONS:

Elementary school is required, completion of secondary school is desirable. One to one and one-half years of dispatcher or related experience (including chauffer experience) is required. Level III English is required. Must have a good knowledge of automotive vehicle operation and safety and a general knowledge of automotive maintenance. Must have a local driver's license. Must have the ability to organize trip and work schedules.

2. POSITION TITLE: *ECONOMIC ASSISTANT*

SUMMARY OF DUTIES:

Works closely with U. S. diplomats and Armenian staff in an intense, intellectually challenging assignment, with direct access to senior officials and ability to influence the course of Armenia's reforms. Develops and maintains contact with major economic institutions and officials in Armenia, including in the national assembly. Seeks out, processes, and distributes current information on Armenian political and economic developments. Prepares written reports, and briefs Embassy officers, on major economic and political developments. Translates for U. S. Embassy officers and official visitors during meetings. Plans, coordinates and accompanies visiting U. S. delegations. Works with USAID, USDA, U. S. treasury and other organizations to assure coordination.

QUALIFICATIONS:

Possession of a collegiate degree, preferably in economics, business administration, or other related field. From one to three years of progressively responsible experience in social science research, statistical analysis, or other closely related field. Ability to work independently, as well as in a team. Literate and fluent speaking, reading and writing knowledge of English, Armenian and Russian ability, with practice to interpret in both directions. Good writing skills. Strong familiarity with economic concepts. Word processing skills, familiarity with E-mail and spreadsheet programs.

2. POSITION TITLE: *VISA ASSISTANT*

SUMMARY OF DUTIES:

Receives visa applications and pre-screens applicants. Completes namecheck. Enters data into machine-readable system and prepares visa cases for interview by the American consular. Acts as principle consular cashier. Maintains consular files and drafts and types consular correspondence. Prepares reports required by the visa office. Translates interviews and correspondence as necessary.

QUALIFICATIONS:

Completion of secondary school is required. Completion of one or more years of college-level study is desirable. From one to three years of experience in work involving the application of regulatory material and public contact, or other closely related experience. Level IV (fluent) English, Russian and Armenian ability is required. Familiarity with WP for Windows. Skilled in using a tactful and diplomatic manner when dealing with all levels of embassy personnel and general public.

WHO MAY APPLY: ANYONE QUALIFIED FOR THE JOB.

ANNOUNCEMENT CLOSURE DATE: JANUARY 3, 1999

HOW TO APPLY: Please complete an 'Application for Employment' form which is available from the American Embassy Guard Office located at number 18 Baghramian street. Put the completed Application form into the Application box available at the Embassy Guard Office.

Օրաթերթը ձեզ ձեռով կարող եք բաժանոր-դագրվել «Հայմամուլ» գործակալու-թյունում կամ Հայփոստի բաժանմունք-ներում:

ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵՔ

ԶԵՂՉ 30 ՏՈԿՈՍ

Վեցամսյա բաժանորդագրություն՝
~~12600~~ 9000 դր.

Եռամսյա բաժանորդագրություն՝
~~6300~~ 5000 դր.

Ամսական բաժանորդագրություն՝
~~2100~~ 2000 դր.

ARMENPRESS

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1999 թվականի համար Արմենպրես պետական փակ բաժնետիրական ընկերությունն առաջարկում է.

- Տարաբնույթ նորությունների ժապավեններ **հանրապետական, միջազգային, տարածաշրջանային** (հայերեն եւ ռուսերեն):
- **Armenpress Bulletin**-նորությունների ժապավեն անգլերեն:
- **Մասնագիտացված տնտեսական ժապավեն՝** հանրապետական եւ միջազգային (հայերեն, անգլերեն ու ռուսերեն):
- **Հանրապետական մամուլի ամենօրյա տեսություն** (հայերեն եւ անգլերեն):
- **Ֆոտոծառայություններ.** հանրապետական ֆոտոնորություններ, Ռոյթեր համաշխարհային գործակալության ֆոտոնորություններ, Արմենպրեսի տարեկան ֆոտոտեղեկատվությամբ լազերային սկավառակներ, այլ ֆոտոծառայություններ:
- **Գովազդային ծառայություններ.** արտոնյալ պայմաններով գովազդի զետեղում զանգվածային լրատվամիջոցներում, ներառյալ Ինտերնետը, գովազդային տեղեկագրերի, ծալագրքույկների ստեղծում:
- **Համակարգչային զանազան ծառայություններ,** ներառյալ էլեկտրոնային փոստով հաղորդումների ուղարկումն ու ընդունումը:
- **Համապիտանի մամլո սրահ՝** հանդերձված մամլո ասուլիսների, հանդիպումների, շնորհանդեսների եւ այլնի անցկացման համար:
- **Լրատվության բնագավառի այլ ծառայություններ՝** պատվիրատուի ցանկությամբ:

Գործում է զեղչերի ճկուն համակարգ

Մեր հասցեն է. Երեւան, Իսահակյան 28,
հեռ. 528460, 526702,
ֆաքս (3742) 151738, (8852) 525789
E-mail: contact@armenpress.am, apnews@armenpress.am

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

24 դեկտեմբեր

Հ1

17.00 Հայլուր
17.20 Մանկական ծրագիր
18.00 Հեռուստասերիալ «Դալլաս»
19.00 Խորոր շահում
19.15 Իրավունք
19.35 Գործարար մարդիկ
20.00 Հայլուր
20.30 1 լուր
20.45 Նկարահանվում է ֆիլմ
21.00 Հեռուստախաղ «Համայնքապատկեր»
21.30 Հինգշաբթի
22.05 «Միսս Հայաստան»
24.00 Հայլուր

ՆՈՐՔ

19.00 Լուրեր
19.10 Մուլտֆիլմեր
19.35 Մենք եւ կենդանիները
19.55 Միասին («Միր»)
20.40 Զինուժ
21.00 Լուրեր
21.25 Աստղերը հուշում են
21.30 Սերիալ «Ծովային ոստիկանություն» (29-րդ մաս)
22.15 Միրեզմ զմիմեանս
22.20 «Օրացույց» («Երեւան» ստուդիա)
23.00 Լուրեր
23.15 Գեղֆիլմ «Զգուշացիր ավտոմեքենայից»

Ա1+

19.05 Սամուլի սուրհանդակ
19.15 Հրապարակ
19.30 Սուրհանդակ
19.45 «Ալիսան հրաշքների աշխարհում» լիամետրաժ մուլտֆիլմը
21.10 Վավերագրող Լեւոն Մկրտչյանը ներկայացնում է «Պարեսային ժամ»
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Հրապարակ
22.15 Քաղաք
22.30 Սամուլի սուրհանդակ
22.40 Գանձերի կղզին, կամ ինչպես տեսանք մենք Անգլիան
22.50 Կամ... կամ. Էդուարդ Սանդոյան-Հրանտ Վարդանյան (կրկնություն)
23.30 Սուրհանդակ
00.00 Գիշերային կինոսրահ. Ֆիլիպ Նուարեն «Ծախսվածներն ընդդեմ ծախսվածների» ֆիլմում
01.45 Սուրհանդակ

ОРТ

7.00 Բարի լույս
10.00, 16.00, 19.00, 01.30 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Դաժան հրեշտակը»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.15 Սերիալ «Սինդբադի նոր արկածները»
16.50 Հրաշալի ընկերակցություն
17.05 Խելոք կանայք եւ տղամարդիկ
17.35 Մինչեւ 16 տարեկան եւ ավելի
18.00 «Դաժան հրեշտակը»
19.15 Այդ զվարճալի կենդանիները
19.45 Մյուսեր եւ հիմա
20.05 Որտեղից հիշեն...
20.45 Սերիալ «Փշրված լապտերների փողոցները»
21.45 Բարի գիշեր, երեխաներ
22.00 Ժամանակ
22.50 Ծննդյան համերգ. ժողովրդական «Ոսկե գրամոֆոն» մրցանակի ամենամյա շնորհման երրորդ արարողությունը
01.50 Գ/Ֆ «Մեղեդի նկուղից»

РТР

8.00, 10.30, 10.50 Բարի լույս, Ռուսաստան
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.35 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.55 Արքաներ փոստով
11.00 «Սանտա Բարբարա»
11.45 Երաժշտություն, երաժշտություն...
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.35 Սերիալ «Պետերբուրգյան գաղտնիքներ»
13.30 Երկխոսություններ կենդանիների մասին
14.30 «Խանութ բազմոցի վրա»
14.55 Անշարժ գույքի խանութ
15.30 Սերիալ «Կինը»
16.20 Հեռուստասերիալ «Հարուստներն ու նշանավորները»
17.15 «Հեքիաթային հեռճաշիկ»
17.30 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Աշտարակ
18.55 Համակարգիչ
19.10 Գ/Ֆ «Սիրո մասին»
20.30 Հերթապահ բաժանմունք
20.40 «Մի իրադարձության պատմություն»
21.35 Սանրամասներ
21.45 «Երկու դաշնամուր»
22.30 Հեռուստասերիալ «Կեղտոտ պարեր»
23.00 Սերիալ «Սոլ Ֆլենդերս. նրա ուրախություններն ու վշտերը»
23.55 Սերիալ «Կեղծավորը»
00.45 Հերթապահ բաժանմունք

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (569393, 581351) • տեղեկագրերով • էլեկտրոնային տարբերակներով (մագնիսական սկավառակներով, INTERNET ցանցով)

«Ֆիզրան Սեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 970 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 23. 12. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@